Ročník XXVIII (1951) Číslo 7—8. Sešit 3

ČASOPIS ČS. HOUBAŘŮ (ČČSH)

Mykologický sborník

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE ČECHOSLOVENICAE

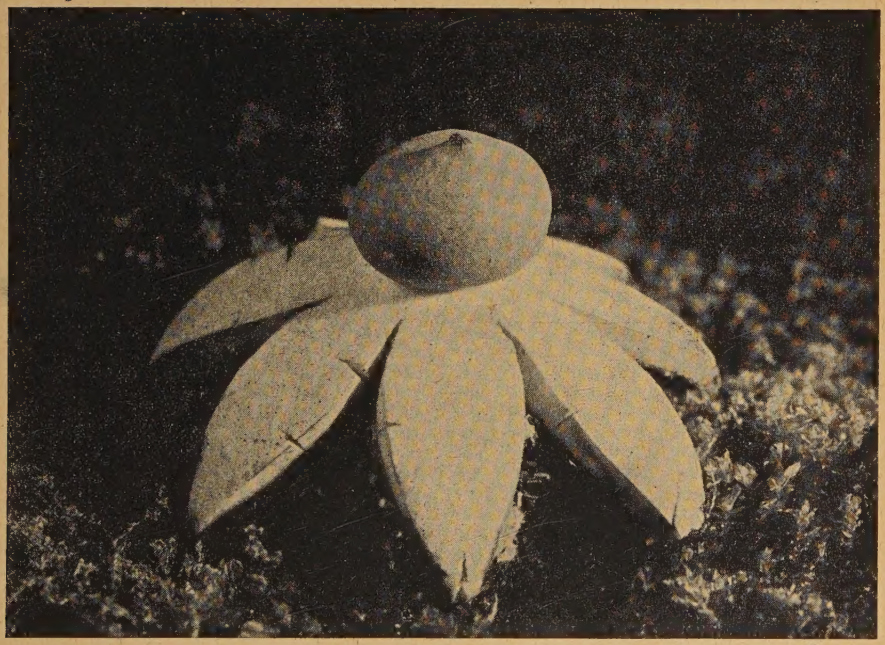

Čerstvá hvězdice červená — Geastrum rufescens Pers. Foto Dr V. J. Staněk.

Z OBSAHU: Dr Pulchart: Houby jako léčivé rostliny, I. Hlaváček: Základy věd. dialekticko-materialistické biologie II. Prof. Baudyš: Strupovitost ovoce II. Murgaš: Hřib piesočný (Šaštínský). Drázda—Smotlacha: Hřib slovenský čili Šaštínský. Krejčí: Proč houby nerostou... Otruba: Houby na Kotouči. Dr Staněk: Hvězdice. Sobotka: Polyporosa. Kvas: Houbař ve Vysokých Tatrách. Smotlacha: Činitelé růstu hub. Hlaváček: Muchomůrka bílá. Hásek: Hřib hlohový. Ing. Smotlacha: B. hortensis Sm. Líkař: Jak rostou houby, II. Dr Kaupa: Houby v lesích Telče. Dr Pulec: Hřib peprný v Jizerských horách. Dr Držkovič: Houby mé mykologické zahrady. Poláček: Hřiby u Č. Kamenice. Miškovský: O gruzdích u Kurganu atd.

Vědecký a odborný list, orgán Čs. mykologické společnosti (ČMS), Mykologického ústavu (MÚ) a houbařské pětiletky ČSR • Vydává Čs. mykologická společnost • Založil (r. 1919) a řídí dr Fr. Smotlacha s redakční radou a kruhem spolupracovníků

21 DEC 1960

Z mykologické literatury:

Július Murgaš: **Desatero pravidiel pre výrobcov domácky sušených hríbov.** Autor sestavil tuto zajímavou knížku pro potřebu Slovenského priemyslu výživy k rychlému a dobrému poučení pro četné sběrače a domácké výrobce sušených hub na Slovensku. Brožuru výstižně doplňuje instrukční grafická úprava J. Krejči a zdařilé obrazy od neúnavného propagátora mykologie F. Drázdy. Vyšlo nákladem 10.000 výtisků, roku 1951, v Bratislavě.

Dr Jiří Frágner: **Antibiosa v praxi.** — Ty, kdož se zajímají o léky produkované mikroorganismy (mikrohoubami) upororňujeme na tento retrospektivní článek prvého desetiletí antibiosy. Dnes dochází k netušenému jejímu uplatnění nejen v lékařství ale i v zemědělství a potravinářství. K článku je připojen bohatý přehled literatury. Vytištěno v 7. čísle Průmyslu potravin, roč. 1951. L. M. Růžička.

Čtenáře zveme na II. podzimní přednáškový večer ČMS, který se koná ve středu 17. IX. 1951 v Zengerově posluchárně v Technice.

„Houbařům".

Milý příteli houbaři, viděl jsem Tě, jak odcházíš do lesa na houby, a abych se přesvědčil, jak si v lese počínáš, šel jsem za Tebou. Tvoje chování v lese dalo mně podnět k tomu, abych Ti napsal tento dopis.

Z Tvého počínání bylo zřejmo, že hledáš jenom hříbky, neboť ostatní houby za Tebou zůstaly v lese, ale v jakém stavu? Právě při kraji lesa rostly krásné muchomůrky narůžovělé, výborná houba, tyto se právě hodily na řízky a Ty jsi je rozkopal. Zašel jsi do známého místa, kde rostou hříbky smrkové a skutečně jsi jednoho našel. Tento jeden hříbek dal Ti podnět k tomu, že jsi chtěl les obrátit na ruby. Pohled na rozrytá místa připomněl mně zvířátko, jehož maso lákavě zdobí výklady řeznických krámů. Styděl jsem se za Tebe, jak málo znáš základy růstu hub. Tím, že jsi rozryl půdu, obnažil jsi podhoubí, které zajde a nevydá již plodnic. Tento snad nezdar, jak jsem pozoroval, Tě musel nějak pohněvat, neboť jsi si počínal jako nepříčetný, kopnul jsi do každé u Tebe „prašivky", lámal jsi výhonky mladých stromků, rozšlapal jsi krásné trsy borůvek, nehledě k tomu, že jsi hulákal po lese, až se to ozývalo široko daleko.

Šel jsi dál, přišel jsi na skupinu již větších hřibů, byly již trochu červivé, a tak jsi je stále odřezával, až Ti zbyla skoro jen hlavička. Odešel jsi, udělal nepořádek a neuklidil. Po druhé, až půjdeš na houby, odřezky a červivé nohy ukliď, aby bylo čisto, jak v Tvém bytě. Rád bych Tě ještě při sbírání hub na něco upozornil. Houby nožem pěkně podeber nebo vykruť, otvor v zemi přikryj, to proto, aby podhoubí nevysýchalo. Tvá domněnka, uříznеš-li nohu a kořen necháš v zemi, že od toho houby porostou, je mylná, neboť noha houby nikdy zárodky pro další růst hub neobsahuje. Jelikož jsi byl již trochu unaven, upoutaly tě krásně zbarvené holubinky ne proto, abys je sbíral, ale abys je ničil. Příteli, příteli, jak málo máš smyslu pro krásu, vždyť holubinky jsou ozdobou našich lesů, a proto, když je již nesbíráš, ač jsou některé chutné a žádná jedovatá, ponech je pro další návštěvníky lesa.

Pomalu odcházíš z lesa a abys posadil korunu svému počínání, ulomil jsi krásný prut lísky, a jako vítěz tloukl jsi do stromu a křičel. Nezapírej, viděl jsem to, tak jako jsem viděl toho ustrašeného zajíčka a tu koroptví mámu, jak strachy utíkala se svou drobotinou. Tak toto, příteli, bylo od Tebe nehezké a líbí mně, že nikdy nebudeš si takto počínat, naopak, opustíš les, pohledem na něj rozloučíš se s ním a při kraji lesa vděčně Ti zašumí větve staré borovice, na shledanou! V. Nepokoj.

Pozn. red.: Tento článek není určen našim čtenářům, kteří vědí jak se mají v lese chovati, ale má jim posloužiti k tomu, aby jej dali přečísti „taky houbařům", kteří nám kazí pověst a maří naše heslo: Správný houbař, ochráncem lesa!

Rod závojenek (Entoloma) zkoumá podrobně ČMS a MVÚ. Žádáme proto všechny naše čtenáře o zasílání všech závojenek, které neznají, na adresu Ústřední bezplatné poradny Praha III, Karmelitská 14. Zároveň prosíme všechny spolupracovníky o spolupráci ve výzkumu. Zkoumejte závojenky současně s námi! Kdo nějakou novou, kterou neznáš, najdeš, popiš ji a pošli! Pošli i závojenku olovovou! Smotlacha.

Lékařský odbor ČMS byl založen r. 1944 (viz Atlas hub, díl I., vyd. I.). Dnes čítá na 20 členů. Zabývá se i toxikologií hub, výzkumem otrav houbami a léků z hub. Všichni mykologové lékaři napište do časopisu!

Dr Miroslav Pulchart:

Houby jako léčivé rostliny I.

Les champignons utilisés dans la petrarmacologie.

Již staré Herbáře ze středověku a časného novověku zmiňují se o některých houbách, které byly kromě k jídlu užívány také tehdejším lékařstvím. Na př. ještě v českém vydání MATTHIOLIHO Herbáře z r. 1596 se výslovně praví, že „jest deset druhů hub, které mohou lidé jísti a jedí". Kromě toho je tam zmínka o řadě hub jedlých i jedovatých, ovšem podle současných názorů. Z hub vyloženě léčivých uvádí MATTHIOLŮV Herbář „Fungus ceri cervinus" čili Boletus cervi, německy Hirschschwamm, česky jelení hubka, pak „bezové houby" (= Auricularia auricula-Judae) a agaricum (= Fomes officinalis), vše s popisy a způsobem užití. K houbám jsou řazeny i houby mořské, t. j. živočichové. Je však nutno uvážit, že tehdejší stav lékařské vědy, nedokonalá znalost botaniky, pochybené vědomosti o obsahových látkách a vlastně počáteční stadium vývoje chemie, tápající ještě v alchymistickém bádání, ve značné míře nedovolovaly užití jiných látek, než drog živočišného a hlavně rostlinného původu. Může nás tedy jen překvapit, že hub bylo užíváno poměrně málo, když svým — tehdy tajemným — způsobem života lákaly pozornost laiků i učenců a samy mohly přivádět na myšlenku, že by se mohly stát léčivem.

Víra v léčivé vlastnosti některých hub se udržela i v prvních úředních lékopisech, platných na území našeho státu. Na př. Pharmacopoea Austriaco-provincialis z r. 1776 uvádí Agaricus albus z Boletus laricis (L.), Auricula Judae čili Fungus sambuci z Peziza auricula L. a Crepitus lupi z Lycoperdon bovista (L.). Stejně tomu bylo i v jiných zemích. BERGIOVA monografie léčivých rostlin z r. 1778 se zmiňuje o LINNÉOVĚ Boletus abies Laricis dictae (Agaricum sive Fungus Laricis MICHELI, Polyporus sessilis, convexo-planus, annulis discoloribus fulvis, poris ochroleucis HALLER), který byl v lékárnách nazýván Agaricus optimus a odpovídá dnešnímu Polyporus officinalis. Kromě toho BERGIUS uvádí Boletus igniarius s TOURNEFORTOVÝM synonymem Agaricus pedis equini facie a s lékárnickým názvem Agaricus praeparatus = Boletus fomentarius (L.) FRIES, Agaricus campestris L., užívaný jen v kuchyních pod názvem „Champignon", Agaricus deliciosus (L.) s kuchařským jménem „Agaricus deliciosus" atd., celkem 11 druhů hub, z nichž čtyři se užívaly v lékařství. Kromě dvou zmíněných byla to ještě Peziza auricula (L.) a Lycoperdon bovista L. (s lékárnickým názvem Crepitus lupi). Tytéž čtyři houby má i A. V. ZARDA ve svém díle „Pharmaca vegetabilia" z r. 1782 pod názvem „Bjlá dřjnová hauba", „Dubová hauba, koterče", „Bezová hauba"; čtvrtá (Lycoperdon bovista L.) je u ZARDY bez českého názvu.

Dnešní lékopisy, oficiální seznamy léčiv, houby skoro vypustily. Jen Rakousko a Venezuela uznávají dosud Polyporus fomentarius (L.) FRIES jako Fungus chirurgorum a Argentina, Brasilie, Francie, Chile, Rakousko, Švýcary a Venezuela Polyporus officinalis FRIES pod jménem Agaricus albus. V lékopisech není uvedeno, k čemu se těchto drog užívá. Záleží jen na rozhodnutí lékaře, jak sestaví recept; důležité však je, že v lékárnách jmenovaných zemí musí být tyto drogy houbového původu k disposici.

Československo, Francie, Holandsko, Italie, Jugoslavie, Mexico, Německo (VI. vyd. z r. 1926), Polsko, Portugalsko, Španělsko, Švýcary a Venezuela zařazují mezi oficinální také kvasnice (Saccharomyces cerevisiae MEYEN). Byly uznávány též v estonském lékopise z r. 1937.

Ve všech lékopisech kromě Holandska a Indie je však uveden námel, sklerocia paličkovice nachové (Claviceps purpurea (L.) TULASNE), houby z čeledi Hypocreaceae. Její vývoj byl zde (ČČSH r. 1940/41) již popsán, takže by bylo zbytečné, kdyby měl být opakován. Chci jen zdůraznit, že je to jediná houba, uvedená (kromě kvasnic) v Československém lékopise, vyd. I., 1947, dosud platném. Kromě morfologického popisu drogy jsou v něm stanoveny mikroskopické znaky, zkoušky na čistotu a předpisy o uchovávání. Musí být uskladněn v dobře uzavřených lahvích, chráněných před světlem, a každoročně obnovován. Za nejvyšší denní dávku se považují 3 gramy s výslovnou poznám-

kou, že to nemusí být dávka smrtelná. Patří však mezi „Separanda", t. j. mezi léčiva, která jsou uchovávána odděleně od ostatních a zvlášť označena. Způsob označení je v Lékopise přesně popsán.

Ačkoliv je námel uveden v Lékopise a má být v každé lékárně k disposici pro přípravu léků, je poptávka po něm v přímé distribuci malá. Námel totiž ztrácí po jednom roce účinnost a bez zdlouhavých zkoušek nelze určit procento obsahových látek, které může silně kolísat. Farmaceutický průmysl dokáže však vyrobit z námele preparáty se stálým obsahem účinných látek a má možnosti přesných zkoušek, takže pacient dostává lék se zaručeným obsahem. Proto je veliká poptávka po námeli právě u farmaceutického průmyslu, poptávka tak značná, že domácí produkce nestačí spotřebě a námel je nutno dovážet. Poněvadž však tuto nouzi pociťuje celý svět, naráží obstarávání námele na zahraničních trzích, pokud nemají plánované hospodaření, na silnou konkurenci. Světová cena námele stále stoupá a jeho dovoz vyčerpává značnou část položky našeho zahraničního obchodu, určenou na dovoz vegetabilních drog. Kdyby bylo možno krýt domácí spotřebu z vlastních zdrojů, mohli bychom místo námele dovézt jiné léčivé rostliny nebo i zcela jiné věci, které také potřebujeme. Přitom je světová poptávka tak veliká, že bychom měli neomezené možnosti vývozu buď samotného námele nebo výrobků z něho, a to za tvrdé valuty. Není tedy nebezpečí, že by byl náhle nadbytek této drogy.

Zdálo by se, že opatření dostatečného množství námele není obtížný problém. Každý se jistě pamatuje, že viděl na poli hodně námele, a navrhoval by, že by ho stačilo jen sebrat. Ve skutečnosti se však námel vyskytuje jen občas a ne vždy na stejných místech. Paličkovice nachová je houba a proto její vývoj podléhá vlivům počasí. Zdá se, že nejhojnější výskyt je v územích s častými stacionerními bouřkami, kdy v horkém dni náhle zaprší a opět je teplo, takže nedojde ke značnějšímu ochlazení. Pečlivé čištění obilí, jak se nyní provádí, odstraňuje námel z osiva skoro úplně, takže jen při okraji mezí může zůstat orbou neporušené nějaké zrno, základ dalšího rozmnožování. Moření žitného zrna před setím na námel neúčinkuje, protože infekce vniká k semeníku teprve při plném rozkvětu, a to s půdy, kde zůstal ležet námel z loňského roku.

Má-li se zaručit krytí spotřeby námele aspoň v mezích možnosti, jak dovolí povětrnostní poměry toho kterého roku, musí se přikročit k pravidelnému pěstování.* Zkušenosti, získané v zahraničí, umožnily i u nás rozvoj kultur námele, které již překročily rámec pokusů a stávají se základem řádné zemědělské produkce. Letos byly zamořeny námelem celé rozlehlé plochy žita a napřesrok se ještě zvětší. Cena 1200 Kčs za 1 kilogram (!) námele je jistě rentabilní, hlavně když uvážíme, že nejméně 60—70% žita se vždy s pole sklidí i při největší úrodě námelových zrn.

Jiří Hlaváček:

Základy vědecké dialekticko-materialistické biologie II.

Précis de la biologie dialectique.

3. Rozmnožování a dědičnost.

Bude přihlédnuto ke čtyřem otázkám: a) charakter dědičnosti, b) změny dědičné povahy organismu, c) pohlavní proces a křížení, d) vegetativní hybridisace.

a) Charakter dědičnosti: Reprodukce potomstva je po výměně látkové druhou základní funkcí organismu. Je dovršením individuálního vývoje organismu a uskutečňuje zachování druhu. Proto jsou rozmnožovací orgány a rozmnožovací buňky přednostně zásobovány organismem i na úkor výživy ostatních ústrojů. Pojem dědičné povahy organismu byl již vysvětlen.

* Cena námele pro průmysl farmaceutický byla u nás již dříve zjištěna (viz ČČSH 1940/41). O jeho pěstění pokusil se svého času již Ing. A. Kubík a dr. Smotlacha napsal o něm a o jeho pěstování a sběru s drem Zadinou a H. Schmidtem roku 1941 (otisk z ČČSH) samostatnou práci. (Práce Čs. myk. společnosti č. 18.) Pozn. red.

Nelze oddělovat proces dědičnosti od povahy organismu. Povaha organismu je také jeho dědičností, je tím co se dědí. Proto je možno definovat dědičnost jako vlastnost organismu požadovat pro svůj vývoj určité podmínky a zákonitě na ně reagovat.

b) Změny dědičné povahy organismu: Přenášení povahy organismu na potomstvo je umožněno konservativností dědičnosti. Konservativnost dědičnosti je podmíněna opakováním vývoje organismu za přibližně stejných podmínek prostředí po několik generací. Spočívá v tom, že organismus si aktivně vybírá podmínky, jež potřebuje pro svůj vývoj a odpírá přijímat ty, jež jsou mu cizí; a dále v tom, že buňky v organismu jsou zásobovány nerovnoměrně, při čemž přednost mají buňky rozmnožovací.

Aby bylo umožněno měnit dědičnou povahu organismu, je nutné donutit jej přijmout podmínky, jež neodpovídají jeho dosavadním potřebám. Toho možno dosáhnout zásadně třemi způsoby: vegetativní hybridisací, pohlavním křížením a řízením individuálního vývoje organismu změnou vnějších podmínek. Při této (poslední) metodě stačí pěstovat organismus tak, aby se mu v určitém stadiu vývoje nedostávalo podmínek potřebných jeho povaze, ale aby při tom nezahynul. Organismus tak získá schopnost vyvíjeti se v nových podmínkách a nově vzniklé vlastnosti se pak upevní pěstováním potomstva v těchto nových podmínkách.

c) Pohlavní proces a křížení: Pohlavní rozmnožování je nejvyšším typem reprodukce potomstva. Je charakterisováno tím, že zygota vzniklá spojením dvou různých pohlavních buněk (gamet) vždy znovu začíná proces individuálního vývoje. Gamety jsou ze všech buněk organismu biologicky nejsložitější a obsahují také nejúplnější dědičnost. Zygota tedy obsahuje nutně dvojí dědičnost — otcovskou a mateřskou. Které vlastnosti se uplatní — budou dominovat — ve vývoji zygoty, záleží na podmínkách prostředí, v nichž zygota bude žít. Ostatní vlastnosti budou potlačeny — budou ve stavu recesivním. Ani spojení gamet neprobíhá náhodně. Každá gameta si vybírá pro splynutí tu, jež zaručí vzniklé zygotě největší přizpůsobivost podmínkám prostředí. V průběhu pohlavního procesu vzniká tedy organismus s dvojí dědičností, biologicky přizpůsobený měnícímu se prostředí.

d) Vegetativní hybridisace: Je charakterisována tím, že jeden organismus je nucen se vyvíjet a vytvářet potomstvo na podkladě živin připravovaných jiným organismem. Mičurin a Lysenko dospěli k závěrům, že lze získávati hybridy rostlin jejich vzájemným roubováním. Plastické látky (živiny), vytvářené organismy, obsahují dědičnost a mají schopnost ovlivňovati povahu pohlavních buněk.

4. Evoluce druhů.

Bude přihlédnuto ke dvěma otázkám: a) pojem druhu, b) evoluce druhů.

a) Pojem druhu: Druhem je rozuměn souhrn jedinců, kvalitativně vyhraněných, podobně reagujících na určité podmínky prostředí. Druh je určitým kvalitativním stupněm v procesu fylogenetického vývoje organismů. Je charakterisován specifickými vzájemnými vztahy jedinců téhož druhu, kvalitativně odlišnými od vztahů k jedincům jiných druhů. Jedinci téhož druhu se vzájemně podporují, kdežto jedinci různých druhů si vzájemně konkurují. S tím souvisí také skutečnost, že při křížení jedinci různých druhů jsou zpravidla vzájemně neplodní, nebo nedávají alespoň plodného potomstva. Mezi druhy existují relativní ale ostré hranice, jež se udržují potud, pokud existují podmínky potřebné životu jedinců těchto druhů.

b) Evoluce druhů: Vývoj druhů probíhá v procesu přirozeného výběru. Přirozený výběr má tři stránky: proměnlivost, dědičnost a životaschopnost. Životaschopností je rozuměna životní odolnost druhu v boji s nepříznivým okolím a s jinými druhy, podmíněná největší přizpůsobivostí daným podmínkám prostředí. Proces vývoje druhů nespočívá v pozvolných kvalitativních proměnách; tak jako ve vývoji veškeré ostatní přírody, i zde dochází po určité době k hromadění neznatelných kvantitativních změn skokem ke změně viditelné, kvalitativní. Mezi jednotlivými druhy není přechodů, protože vznikly naráz, skokem.

Použitá literatura.

Akademik T. D. Lysenko: Agrobiologie, Die Lage in der biologischen Wissenschaft, L. A. Kaliničenko: Mičurinské učení, akademik A. I. Oparin: O původu a vývoji života, O. B. Lepešinskaja: Buňka, její život a vznik.

Prof. Dr Ing. Baudyš:

Strupovitost čili prašivina ovoce.

Crevasses des fruits.

Část II.

Škodlivost strupovitosti jest značná, neboť plody zakrňují, opadávají a starší plody rostou nepravidelně, jizvovatí, v nich uchycují se různé plísně, jako narůžovělá, štětičková, hlavičková, šedá a jiné, které jsou příčinou zahnívání ovoce. Dorostlé strupovité plody jsou nevzhledné, nechutné, pod stroupky zahořklé, takže jsou méně cenné anebo bezcenné. Listy ochořelé předčasně opadávají, někdy již v červenci, což má za následek nevyzrání ovoce i dřeva, obzvláště ve školkách, takže stromy krní, snadno pomrzají a od vrcholku zasychají.

Ovoce se stromů, trpících strupovitostí, ukládáme v místnostech vlhkých, chladných, aby ovoce nevadlo, nekazilo se a nezahnívalo skládkovou strupovitostí. Spadalé listí během zimy shrabeme a s nehašeným vápnem na 2—3

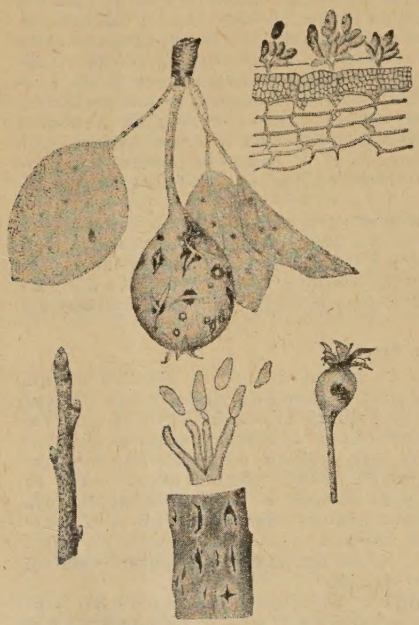

Obr. 36. Fusicladium pirinum.

roky zkompostujeme anebo hluboko zaryjeme. Napadené větévky ostříháme, spálíme, koruny dobře prosvětlíme, nesázíme hustě, hnojíme vydatně vápnem, draslem s boraxem a superfosfátem, neboť stromy dobře živené trpí mnohem méně strupovitostí i jinými chorobami nežli stromy hnojené jednostranně močůvkou a fekáliemi. Vlhké pozemky odvodníme, je-li sucho, zalévám je na večer v obvodu okapu koruny odstátou vodou.

Strupovitostí ochořelé hrušně postřikujeme během zimy za jasného bezmrazého dne 5% tekutým sírovápnem nebo 3—5% Polybaritem nebo 2% organickým barvivem Nitrosanem. Z jara stříkáme stromy 2—3krát, hrušně bordeauxskou jíchou nebo 0,5% Cupr., jabloně sírovápennou jíchou jako jest 1—2% Polybarit nebo 0,1—0,5% Sulikol. Po prvé stříkáme při rašení, pak před květem, jakmile se pupeny otvírají, 2% bordeauxskou jíchou. Po opadání okvětních lístků a v druhé polovici června a pak od července do srpna, je-li to nutné, stříká se vždy za 2—4 týdny, 1% roztoky. Bordeauxskou jíchou nestříkáme jabloně, poněvadž citlivé sorty bývají touto směsí citelně popáleny, obzvláště plody, které rostou pak nepravidelně, moučnatí, pukají a zahnívají, což se při použití sírovápenné jíchy nestává. Rozsáhlými pokusy bylo prokázáno, že po bordeauxské jíše jemnější sorty na povrchu rezatí, po sirnatých přípravcích jsou plody větší a vzhlednější.

V srpnu, někdy později, stříkáme jabloně, pak-li že chceme jablka dlouho přes zimu uskladňovati, abychom předešli skládkové strupovitosti. Jest zjištěno, že ovoce uloženo zdravé, může ve skládkách ochořeti strupovitostí, jestliže mělo na sobě zárodky fusikladia, které v prostředí vlhkém a teplém vyklíčí. Pozdního postřiku netřeba se obávati, neboť stačí omýti ovoce před upotřebením 1% kyselinou solnou, aby se škodlivé zbytky postřiku zneškodnily.

Příznaky skládkové strupovitosti objevují se až delší dobu po uskladnění jablek. Na jablkách úplně bez poskvrny objevují se po několika týdnech po uskladnění drobounké, hnědočervené tečky. Dužnina pod skvrnou na slupce hnědne, skvrny se zvětšují až dosahují průměru 1 cm. Slupka se prolakuje a ostrůvky často později splývají. Jest zajímavo, že touto strupovitostí trpí

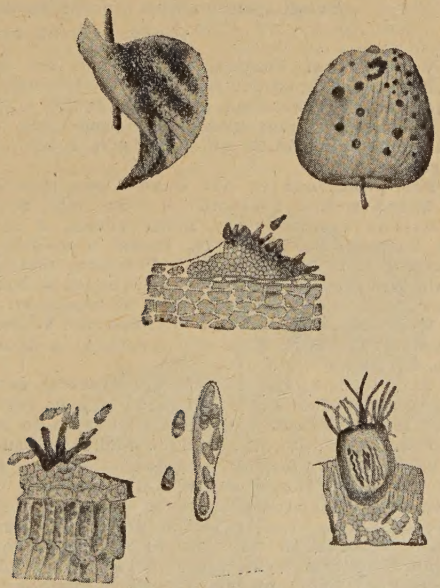

Obr. 37. Fusicladium dendriticum

sorty, které v době vegetace ochoření odolávají. Skládková strupovitost prozrazuje se hlavně na ovoci sklizeném v době vlhka, hlavně těžké mlhy a vydatné rosy podporují pozdější vznik tohoto ochoření. Propuká v teplotě 10° C a při vyšší rozšiřuje se velice rychle. Proto uskladňujeme zvlášť ovoce náchylné k ochoření letní strupovitostí a zvlášť ovoce, které v porostech ochořelé nebylo, abychom předešli nákaze skládkovou strupovitostí.

Július Murgaš:

Hríb piesočný (šaštínsky).

Je to odroda hríba pravého, podobajúca sa čo do tvaru hlúbika hríbu príveskatému, čo do tvaru klobúka, čiastočne hríbu pravému-obyčajnému, čiastočne hríbu bronzovému. Vyskytuje sa v piesočnatých borových lesoch Záhoria, najmä v okolí Šaštína, od včasnej jari (apríl) do neskorej jesene (november). Tvar klobúka zmladi je pologuľovitý, postupne sa rozprestiera do vankúšovitého, je často poprehýbaný, laločnatý, popraskaný a zvrásnený. Šírka klobúka do 15 cm, hrúbka 4—5 cm. Rúrky rúška sú biele, až krémovožlté, striedka na reze smotanovobiela. Hlúbik je v základe tvaru valcovitého, avšak naspodku s príveskom (výbežkom), veľmi často saňovite ohnutý, skrútený, kyjovitý, pod klobúkom zúžený, vláčnitý, na starších kusoch naspodku bútľavý. Hlúbik na reze je biely, farbu nemení, jeho striedka je vláknitá. Chuť a vôňa sú ako u hríba pravého, avšak menej výrazné.

Pozn. red.: Vzato z knížky Július Murgaš „10 pravidiel pre výrobcov domácky sušených hríbov" z r. 1951 s připojeným obrazem. Drázda měl velký podíl na výzkumu tohoto druhu, jak je zde uveden. Také obraz je od něho. Poněvadž hřib tento nebyl hlášen z jiných nalezišť, než z okolí Šaštína na Slovensku, dostalo se mu vědeckého pojmenování **hřib slovenský** čili **šaštínský**. Viz o hřibu šaštínském dále článek Drázdův a botanický popis Smotlachův. Smotlacha.

Fr. Drázda:

Hřib slovenský či šaštínský.

Boletus slovenicus vel šaštinensis Drázda-Smotlacha.

(Nový hřib na Slovensku)

V roce 1947 koncem srpna jsem byl kontrolovat prodej hub v tržnici v Bratislavě a nalezl jsem mezi hřiby novou formu, kterou jsem nebyl s to začlenit do všeobecně známých druhů a variant hřibů.

Hřib však nebyl sám, našel jsem jich v jednom stánku asi 20 kusů, od nejmenších až do 25 cm vysokých, s kloboukem 7 cm vysokým a asi 13 cm širokým.

Pro prodavače to byl dubák, pro mykologa to však byla záhada, neboť v žádné známé literatuře o něm není zmínka. Proto jsem ihned zjišťoval, s kterou zásilkou tyto hřiby přišly, a za chvíli jsem věděl, že to je hřib ze Šaštína. Pak jsem jej hledal u dalších stánků, ale bezvýsledně. Krásné dubáky a borováky byly z Perneku, nádherné bronzové a borové hřiby dodala Hasprunka, nádherné smrkováče a dubáky dodalo do tržnice Námestovo na Oravě, ale můj nový hřib se neobjevil nikde, jen v zásilce šaštínské.

V úřadě jsem ihned v přítomnosti ředitelů Murgaše a Krause tyto hřiby vymaloval věrně, pak ofotografoval a druhý den jsem se vydal na výzkum do Šaštína.

Tam jsem zjistil hned u vykupovače, že to je „dubák pieskový", který tu roste normálně každý rok a že prý je velice chutný. Sběrači už byli v lese, tak jsme s vykupovačem zajeli vozem do lesa a zanedlouho jsem si již mohl zaznamenat data, týkající se mého nálezu.

Zde popis: Klobouk v mládí polokulovitý, podvinutý, později rozprostřený, vysoký, trubičky u velké houby zabírají $^1/_3$ klobouku, polštářovitě vybíhají nad okraj klobouku, který je barvy hlínově bílé, jak u mladých, tak u starých kusů, a brzo se začíná deformovat, tak že jen mladé kusy mají pravidelný tvar. Třeň už v mládí zkřivený, dole tlustší, někdy i silně hlíznatý, rychle roste do výše, ale celý se zkroutí všemi směry a způsoby, takže jeden třeň není druhému svou formou podoben. Celý třeň je mimo to vláknitě rýhovaný, hlavně u spodku, různě pomačkaný, i zploštělý, až pod kloboukem bývá pravidelně válcovitý a je též barvy hlínově bílé.

Trubičky jsou smetanově bílé, ústí živěji krémově žlutá, v stáří hlínově žlutá až zelenošedá. Dužnina klobouku slabě nažloutlá, duž. třeně čistě bílá.

Výtrusy: podlouhle válcovitě vřetenovité, bledožluté, 13—15 mmm, chuť sladká, vůně hřibovitá. Naleziště: Roste výhradně v záhorských lesích od

Malacek až k Senici a to v dosti malém bloku borových lesů od Mor. Sv. Jána směrem Lakšárské Nové Vsi, odtud až k Dojči a přes Šaštín zpět k Mor. Sv. Jánu. Nikdy nebyl přímo u borovic, nýbrž vždy na volnějších průsecích, při cestách a mimo les v písčitých příkopech a na písčitých planinách a stráních. Ovšem vždy v blízkosti lesů. Místa, kde se tento hřib nachází, jsou zarostlá jen borovicemi a tam, kde se objeví les listnatý (habr, buk, bříza a akát — duby jsou tu vzácné), není po tomto hřibu ani stopy.

U mladých kusů se stane, že je ani nevidíte, protože třeň je hluboko v písku a klobouček, který má barvu jako špinavý písek, považujete za oblázek. Větší exemplář je však daleko viditelný.

Tento hřib tu roste už od pradávna a dosud si ho žádný mykolog nepovšiml, ačkoliv jsem v Šaštíně zjistil, že tam už bylo mnoho botaniků, hledajících vzácné zde rostoucí květiny, ale tento hřib dosud žádný z nich neodhalil. Ovšem, botanik nemusí být ještě mykolog, o tom jsem se již vícekráte přesvědčil.

Dr F. Smotlacha:

Hřib slovenský čili šaštínský.

Boletus slovenicus vel šaštinensis Drázda-Smotlacha.

Jde tu patrně o formu hřibu pravého — B. edulis Bull., nejspíše z příbuzenství hřibu smrkového čili obecného — B. bulbosus Schff., jenž také mnohdy roste hluboko v zemi a v půdě, když se tam podhoubí nějak dostane, a často i hluboko v mechu a humusu lesním, odkud se jako známé „nakládačky" často ve velkém množství dobývá. Hřib slovenský roste, podle toho, co jsem se od Drázdy a z Murgaše dověděl, v symbiose s borovicí, jejíž kořeny hledají potravu a vodu v chudé písčité půdě i někdy velmi daleko od kmene. U nás žije na podobných místech a v písčitých borovinách Boletus (Suillus) cyanescens Bull., hřib siný čili modračka a v písčitých borovinách s dubem smíšených i B. (S.) castaneus Bull., hřib kaštanový. Také na tyto druhy má písek, v němž rostou, trochu podobný vliv jako na plodnice hřibu slovenského čili šaštínského — B. slovenicus vel šaštinensis Dr et Sm. Připojme zde ještě stručný popis latinský:

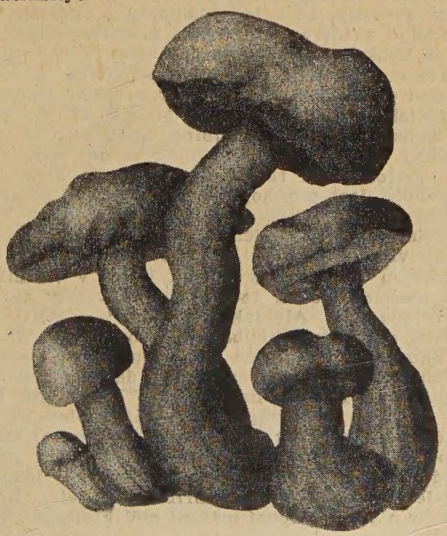

Obr. 38. Hřib slovenský čili šaštínský (B. slovenicus vel šaštinensis Drázda—Smotlacha). Fot. snímek Drázdova obrazu v knize J. Murgaše (viz článek). Zmenšeno.

Boletus slovenicus vel Šaštinensis Drázda—Smotlacha.

Descriptio. Fungus, pallidae, oblongae (cum longo stipite torto) speciei Boletus bulbosus Schff. similis, singulatim vel in fasciculis (vide imaginem) in humo arenosa in pinetis vel prope pineta (symbiosis cum pinu silvestri) crescens. Pileus in iuventute semiglobosus, involutus, altus, postea convexus vel expanso - depressus, siccus, pallidus (pallide albus) 6—10—15 cm. latus, mox saepe deformatus. Stipes longus, aequalis, postea basi saepe bulbosus, filoso - rugosus, saepe etiam deformatus, varie applanatus et tortus, cum pileo concolor. Solum sub pileo recte cylindricus. Tubuli liberi, mox longi, tenues, ex albis subflavi. Pori parvi, rotundi, mox flavidi, postea virido - lutei. Sporae pallido - flavae, longo - ellipticae, 13—14 μ. Caro alba, in pileo subflavescens, sapida, dulcis. Odor boletalis. Classis IA. **Biotopi:** Antiquitus in arenosis Zahorensibus pinetis apud Šaštín, Morav. Sv. Ján, inter Malacky, Senica etc.

Primus repperit Drázda anno 1947 sicut extraordinariam formam Boleti edulis (Bull.) vel Boleti bulbosi (Schff.). Vita similis Suillo (Boleto) cyanescenti (Bull.) vel Suillo (Boleto) castaneo (Bull.) item in arenosis pinetis crescentibus. Imago eius (Drázda) est in Actis Societatis mycologicae čechoslovenicae (Mykol. sborník) anno 1951.

Spytihněv Krejčí:

Proč houby nerostou, když je člověk spatří.

Pourquoi les champignons ne croissent plus quand on les regarde.

V čísle 1/1951 ČČSH vrací se pan kol. Kovanda k záhadě, proč houby dále nerostou, když je člověk spatřil. Poněvadž se zmiňuje o mém článku k této věci z r. 1946, a dokazuje tím k mému velikému potěšení, že mé zprávy čte, musím i já jemu podobné potěšení oplatiti a dokázati, že i jeho články se těší pozornosti čtenářů. Tedy taková přátelská výměna názorů. Pan kol. Kovanda vychází ze skutečného zjištění, že křemenáčky, které nechal státi, více nerostly, ač v jejich blízkosti vyrostly za krátký čas jiné. Má za to, že příčinou zastavení růstu jest pravděpodobně porušení stavby podhoubí, způsobené kroky okolojdoucího člověka. Tento výklad zjevu jest snad první, který staví na skutečně fysických příčinách, a jest důkazem, že se kol. autor záhadou velmi důkladně a vážně zabýval. Budiž mi však dovoleno, uvést několik námitek proti této teorii. Možná že jde jen o výjimečné případy. U nás v Rohatci jest malá dubina, snad ani ne půl km² veliká, spíše dvě takové dubiny. Stromy v nich 10 až 12 cm síly, málokterý má 20 cm při kořenu. V těchto lesích roste velmi mnoho hřibů a samozřejmě lidé na ně jdou. Houbařů jest mnoho, a v lesích sotva zbude čtverečný metr půdy, na který by nevstoupil každého dne některý houbař. To by znamenalo, že každý kousek a celá plocha těch lesíků zažívá denně takový malý otřesek, a že tedy všechny vznikající hřiby musí se zastaviti ve vzrůstu. Znamenalo by to, že neporostou tedy ani ty houby, které v okamžiku, kdy houbař šel okolo, byly již nasazeny. Je-li teorie kol. Kovandy správná, tedy není podmínkou, aby byly spatřeny. Ale jak to potom vysvětliti, že druhý den a další dny v době růstu si všichni houbaři přijdou na své? Já sám jsem v roce 1920 konal v Šumvaldě u Znojma po jeden týden pozorování a měření vybraných hubných jedinců, a zjišťoval jsem denní přírůst. Tento obnášel, pokud se pamatuji, 7 až 13 mm na průměru klobouku. Příslušné grafy o tomto měření, ve kterých byla zapisována též teplota a případné srážky, budou pravděpodobně v archivu společnosti. Při tomto měření jsem musil samozřejmě přistoupiti až těsně k měřenému hubnému jedinci, takže předpokládaný otřes půdy nastal, a houby přes to rostly. V jednom z min. ročníků byl uveřejněn výsledek mého měření hřibu obecného, který při nálezu byl veliký jako fazole a při skončení měření měl klobouk něco přes 4 cm šír. Tož přece rostl.

Dále uvádí kol. Kovanda domněnku, že základ houby bývá vzhledem k její velikosti velmi labilní. To se týká mnoha druhů hub, které opravdu takřka balancují na zemi, ale právě u hřibu obecného bývá vrůst v zemi tak pevný a solidní, že to dá často hodně práce, než jej houbař vydobude. Pouze při značně vlhké půdě, to jest po velkých deštích, bývá i hřib labilnější, a drží v zemi jen lehce. V každém případě jest však poznatek kol. Kovandy cenným příspěvkem k řešení záhady, a bylo by záhodno, dalšími pozorováními, konanými i jinými houbaři, jeho teorii doplniti, případně ještě dále rozvinouti.

JOSEF OTRUBA:

Houby na Kotouči u Štramberka.

Les champignons recueilles sur la fameuse côte de Kotouč près Štramberk.

Některé druhy hub jdou za určitými stromy i na místa nehostinná. Podklad, na němž stromy rostou, nerozhoduje. Pěkný příklad pro takovápozorování poskytl letos Kotouč (538) u Štramberka. Na jeho vrcholu a na stráni u Jakubovy studánky vysazena před lety borovice černá (Pinus nigra Arnold). Roku 1930 bujely v těchto borových kulturách ještě vysoké stepní rostliny. Po houbách ani stopy. 27. VI. 1951 rostl v drti vápence a slabé vrstvě jehličí klouzek ovčí (Boletus granulatus L.). U Jakubovy studánky rostl pod borovicemi i ve štěrbinách jurského vápence.

Kolem cesty u Valašské chaloupky, v bukovém a lípovém podrostu jsem našel několik modráků »Boletus luridus Schäff.«. Štramberští houbaři jej sbírali téhož dne v ssuti vápence pod buky, duby i lípami nad Jakubovou studánkou. Jmenují jej »sinnál«. Že roste i v bučinách a na vápenci uvádí Michael - Schulz. Ve vysokém bukovém lese na severní straně Kotouče jsem sbíral několik hadovek »Phallus impudicus« (L).

Dr V. J. Staněk:

Hvězdice rostou!

Les „Geaster" croissent!

Pokročilé léto rozhodilo po lesích skupiny barevných hub. Pastelové klobouky pestrých holubinek zdobí lesní světliny; čarokruhy a skupiny fialových čirůvek, pavučinců a červených muchomůrek září ve smrčinách; v setmělém zákoutí pod dubovým mlázím se tají hnědé klobouky zdravých hřibů. Je to čas, kdy houbaři chodí tiše a zadumaně lesem a v osvěživém přemítání, na chvíli splynulí s přírodou, plní pomalu svůj košíček nejlepšími mladými plodnicemi hub. Avšak nebývá to jen ten plný košíček, pro který chodí do lesa. Klid přírody a její krása zušlechťuje a sílí duši dobrých lidí. A takový člověk, který si všímá všeho, se často pozastaví nad některým zázrakem přírody, i když ten zázrak nemá zjevného praktického významu.

V podzimních měsících rostou v našich lesích a na slunných stráních zvláštní pýchavky se dvěma obaly. Jeden, vnitřní, obsahuje výtrusný prach, druhý, vnější, puká ve hvězdu, jejíž cípy se buď rozkládají do plochy na zemi, nebo zvedají vnitřní kulovitý obal vzhůru, takže spočívá na vztyčených jakoby nožičkách. Ty podivné houby jsou hvězdice. V Mykologickém sborníku byla otištěna řada článků, pojednávajících o těchto zajímavých houbách, a v české literatuře dokonce o nich vyšly dvě podrobnější práce. Všecky zprávy až dosud u nás uváděné se však opíraly jen o náhodné nálezy hvězdic a nikdy se nepodařilo shromáždit větší množství druhů a s různých nalezišť. Abychom poznali, které druhy v našem státě rostou, v jakém množství a na jakých místech, uložil jsem si sbírat hvězdice po dobu několika za sebou jdoucích

let a použít sebraného materiálu k zpracování systematickému a statistickému. Aby bylo poznání výskytu hvězdic u nás co nejúplnější, snažil jsem se v posledních dvou létech o to, aby co nejvíce spolupracovníků houbařů zasílalo své nálezy s datem a místem nálezu, se jménem nálezcovým, po případě s dalšími podrobnějšími údaji na mou adresu. Tím mi značně pomáhají a usnadňují obtížný, ale krásný a vděčný úkol.

Děkuji všem členům Čs. mykologické společnosti, kteří mi tak obětavě až dosud pomáhali a své nálezy s udáním svých nově objevených i starých nalezišť zasílali. Jejich přičiněním a pomocí spolupracovníků sběratelů z nejrůznějších oborů a zaměstnání vyrůstá tu krásná veliká sbírka, která dnes již čítá na sedm tisíc exemplářů asi v tisíci položkách s více než pěti set registrovaných nalezišť. Po ukončení čtyřletého zkušebního sběru bude možno pro každý druh zakreslit přesnou mapu jeho výskytu v ČSR. Zatím bylo u nás touto cestou zjištěno devatenáct druhů, což jest o několik víc, než v nedávných dobách dřívějších. Dosavadní výsledky sběru dokazují, že ČSR je jednou z nejbohatších, nebo snad dokonce nejbohatší zemí hvězdic, i když zůstávají hvězdice houbami poměrně vzácnými, po kterých pátráme někdy i po léta marně.

Letošní rok, bohatý na vláhu, slibuje hojnou žeň i na tyto ozdobné pýchavky a proto žádám znovu všechny své dosavadní spolupracovníky i nové nálezce hvězdic, aby i letos pamatovali se svými nálezy na připravovanou monografii československých hvězdic. Nálezy zasílejte laskavě na adresu Dr V. J. Staněk, Praha II, Gorazdova 9, telefon 470-05, aneb redakci t. l.

Obr. 39. Hvězdice brvité — Geastrum fibriatum Fr. — jsou z nejhojnějších ale nejúhlednějších hvězdic, rostoucích na podzim hlavně ve smrčinách. Fotografie představuje čerstvé ještě masité plodnice, nedlouho po jejich rozevření. Pro sbírku se však hodí i kusy staré, suché a pomačkané, i ty mají svou vědeckou cenu. Foto Dr V. J. Staněk.

Jaroslav Sobotka:

Polyporosa.

La polyporose.

Jedné bezvětrné a slunné neděle srpnové po nedávných vydatných deštích stál jsem blízko mohutně rozkošatělého stromu rynglového. Nenadále ozval se krátký a silný třaskavý zvuk, podobný výstřelu z pušky. Domníval jsem se, že zvuk přichází směrem od blízké silnice, ale nikoho jsem tam nezastihl. Že by neobvyklý zvuk mohl vycházeti z koruny stromu, to mne ani nenapadlo. A přece tomu tak bylo. Po chvíli v koruně ryngle to zapraštělo a mohutná větev, obtěžkaná mnoha krásnými a téměř zralými ryngleml jako jedním máchnutím sekery uťatá, klesla k zemi.

Podrobné ohledání spadlé větve, která mohla vážiti asi 1 q, podalo též vysvětlení. Na lomné ploše větve bylo patrno, že jen menšina, asi jedna pětina průřezu, je zdravá, kdežto převážně větší část dřeva byla ztrouchnivělá. Nevelké plodnice choroše ohňového Polyporus (Fomes, Phellinus) igniarius (L), vyrostlé na jiných větvích ryngle, prozradily, že strom je churav polyporosou (chorobou způsobenou myceliem choroše).

Předcházející deště a horké dny způsobily, že mycelium v zdravém dřevě ryngle počalo silněji bujet a hlodat a současně rostlo při současném ubývání pevnosti jeho dřeva. Tyto dva různorodé pochody, z nichž jeden směřoval k životu a naplnění přirozeného úkolu a druhý k zániku a smrti, vedly k prudkému a náhlému zlomu větve.

Tatáž chorošovitá houba mohla se státi jindy příčinou vážného úrazu. Při česání ovoce opřel jsem žebřík o mohutnou jabloňovou větev. Když jsem vystoupil po žebři až k větvi, ta se náhle u kmene ulomila a s žebříkem spadla. Náhodou se žebřík nesesmekl a zůstal na větvi, jejíž pružné ratolesti zmírnily dopad. Ještě jiné dvě podobné příhody z vlastní zkušenosti bych mohl zaznamenat. Vesměs nabádají sadaře k opatrnosti, neboť větve zdánlivě zdravé, ale uvnitř chorošem nahlodané, jsou velmi lámavé.

Prohlížíme-li staré stromy v sadech a jinde, ovocné a ostatní, shledáváme, že mnohé a mnohé jsou napadeny některým chorošem nebo jinou houbou na živém či mrtvém dřevě rostoucí. To znamená, že podhoubí těchto hub v jejich dřevě hlodá a život stromu zvolna, ale jistě zkracuje a ničí. Dřevní houby jsou proto pro život stromů a jejich užitek nebezpečné, přirozenou délku jejich života zkracují, užitek jejich zmenšují, dřevo znehodnocují a jsou u převážné většiny, nebo snad téměř u všech stromů, příčinou jejich předčasného konce, pokud člověk sám nekácí zdravé stromy pro svoji potřebu.

Polyporosa a ostatní choroby dřeva, působené dřevními houbami, jsou skoro všeobecným údělem všech stromů. Málokterý strom unikne tomuto stromovému osudu, jako málokterý člověk během svého života se vyhne tuberkulose (zjištěno, že 91% všech lidí během života prodělává tuto nemoc). U stromů a keřů bylo by procento chorobnosti dřevními chorobami asi ještě vyšší! Někdy najdeme již poměrně mladé stromy napadené houbami, častěji však staré.

Věc je zvláště pro sadaře a pěstitele stromů krajně významná z důvodů praktických a proto se budou ptáti, jestli lze a jak zabrániti šíření dřevních chorob. Jsou to vlastně v jistém slova smyslu nakažlivé choroby stromů. S obvyklými lidskými chorobami nakažlivými mají dosti podobného. Šíří se drobnohlednými sporami a stromy nutno chrániti, aby se do jejich těla nedostaly. Nejsnazší cesta nákazy je rána na těle stromu. To je vstupní brána, kterou choroba do těla stromu může vniknouti, výtrusy, šířícími se pomocí větru ze zralých plodnic dřevních hub. Proto nutno chrániti stromy před poraněním a rány na jejich těle řádně ošetřiti vhodným desinfekčním prostředkem, aby v nich nemohly chorobonosné spory začíti svou ničivou činnost. Spory vypadávají ze zralých plodnic a proto nutno hubné plodnice v sadě a jinde stále sbírati a páliti, aby se odtud zárodky nešířily do okolí. Ze zralých plodnic se jich sypou nesmírné miliony a zaplavují všechno široké okolí. Padají na kmeny stromů a na jejich drsném povrchu se zachycují a čekají na

zranění kůry, jímž by pod ochrannou kůru stromu vnikly. Bílení stromů, které se každoročně v sadech provádí, může býti dosti dobrým desinfikováním stromové kůry, přidá-li se k řídkému vápennému mléku ještě karbolín.

Naskýtá se tu otázka, co se děje se sporami zapadlými do úžlabinek rozbrázděné kůry stromů, kam vítr nanáší organické a anorganické drobné částky, které s vláhou a větrající odumřelou korou mohou utvořiti vhodné prostředí, v němž by spory měly podmínky pro vzklíčení, neproniká-li pak po případě vzklíčené podhoubí za pomoci svého leptavého účinku i zdravou neporaněnou vrstvou buněk do těla stromu. Také tudy snad vede cesta k nákaze stromu, stejně trhlinkami v kůře stromové, vzniklými mrazem.

Pozn. red.: ČČSH věnuje se také nemocem rostlin z hub.

Julian Kvas:

Houbař ve Vysokých Tatrách.

Nezasvěcenec by mohl říci, že na té hromadě skal a kamení pnoucí se do výše půl třetího kilometru a nazývané Vysoké Tatry, kde zima trvá pomalu tři čtvrtě roku, a kde někdy bývá sněhová fujavice i v srpnu, se můžeme setkat jen s lišejníky nebo houbičkami nemajícími praktický význam. Ale ani na ty nesmíme ve výzkumu zapomenout. Tak to vypadá ale jen výše než 2000 m.

Na štěstí Tatry nejsou jen ty skály, ale i rozsáhlá pásma kleče, která doprovázejí typické druhy hub. Tam by už žádný houbař hlady nezemřel. Ještě níže se rozkládají pralesy překrásného Tatranského národního parku. Zde jistě není nedostatek hub, a většinou jsou to nám dobře známé druhy. Podíváme se do jedné ze severních dolin, co by zde zajímalo houbaře.

Hned za vesničkou Javorinou (asi 1.100 m nad mořem) si všimneme poraženého kmenu smrku, obsypaného plodnicemi choroše severního (Pol. borealis). Vzpomněl jsem si na theorii prof. Dr Smotlachy, že choroš po poražení stromu, na kterém cizopasí, nasadí množství plodnic. Po půl hodině cesty vstupujeme do pralesa, kde nikdo nekácí stromy, ani nesbírá houby. Tak rostly houby v našich lesích před dávnými léty. Houbař vstupuje do svého ráje. Les plný hub. Některé jsou známé, jiné u nás vzácné. Půlkilové hřiby lahodí oku, bělají se čirůvky, třpytí se slizáci. Přicházíme blíže, je to čirůvka nahá (Tricholoma nudum), zde skoro bílá. Roste tu v obrovských hejnech stejně jako slizák slizký (Gomphidius viscidus). Roste zde i hřib purpurový (Bol. purpureus), není nikterak vzácný a je velmi chutný. Pravých hřibů (B. bulbosus) by bylo zde možno nasbírat za chvilku celou nůši. To už nepřekvapuje, viděl jsem nedávno, jak na Štrbském Plese dívky z kuchyně jedné restaurace odešly s obrovským kotlem do lesa, a za chvíli jej přinesly plný klobouků hřibů. Častá je zde sluka (Rozites caperata). Velmi dobrá polévková houba. Červené muchomůrky (Am. muscaria) jsou zde, jako všude jinde, velmi krásné. V šeru pralesa sice nenajdeme skoro žádnou holubinku, ty rostou hojně výše. Vracíme se na cestu, na které vyrostla skupina lošáků jeleních (Hydnum imbr.). Najdeme zde i lošáka bílého (H. repandum). Tato houba je úplný nezmar, vyrostl nám nedaleko stanu, dali jsme ho do polévky, na druhý den vyrostla plodnička na témž místě. Skončila jako první, ale třetího dne byla tu další. Mechem obrostlé klády starého můstku jsou obsypány boltcovitkou (uchem Jidášovým, Auricularia Aur. J.). S touto houbou jsem se po prvé setkal a překvapila mne svou pěknou růžovou barvou, která se v mechu nádherně vyjímala.

1.400 m nad mořem. Krátká doba příznivého počasí nutí růsti společně houbám letním, jarním i podzimním. Na ztrouchnivělém kmeni najdeme václavky (Armilaria mellea) a kousek dále destici jarní (Discina ancilis). Podél potoka v trávě mezi malými smrčky roste množství pravých ryzců (Lactarius deliciosus). U kořenů smrků jsme našli kyjanku Herkulovu (Clavaria pistillaris).

Vystupujeme na pastviny, kde místy roste kleč, jalovec, zakrslé břízky, a na podiv jeřabiny. Je to strom velmi vytrvalý, doprovází kleč do výšky

1.800 m, kde už žádný jiný listnatý strom neroste. Myslím, že tyto vysokohorské, neobyčejně odolné jeřabiny by byly velmi vhodné pro výzkumy našich Mičurinců. V trochu nižších polohách roste zde množství zdivočelého rybízu; odkud se tu vzal, nevím, ale setkal jsem se s ním na celém území Vysokých Tater. Na těchto pastvinách rostou typické houby. Nepřeberné množství holubinek, většinou palčivých, pýchavky, šťavnatky. Poslední rostou zvlášť hojně v Belanských Tatrách. V kleči vidíme klouzky kravské, které ji doprovázejí do nejvyšších poloh. Z holubinek je tu nejčastější vrhavka.

Nad pásmem kleče (2000 m) rostou jen pýchavky, šťavnatky a dvakráte jsem se setkal s holubinkou vysoko nad pásmem kleče, na Baraních Rozích (ve výši asi 2400 m), a podruhé na Temnosmerečanském hřbetu (asi 2200 m). Tuto holubinku jsem neurčil, ale v obou případech byla táž. (Klobouk 3—4 cm široký, slabě růžový, lupeny nažloutlé, noha též, s nádechem barvy klobouku. Silně pálivá.) S kterou rostlinou, po případě víceletou žije v symbiose, doufám, že letos zjistím. V trávě a mechu uchyceném na skále roste několik druhů holubiček, nemajících prakticky významu. Jsou to hlízenky, (Sklerotinia), a jiné. Tyto maličké houby rostou i v nejvyšších polohách. Máme na příklad zprávu, že v r. 1924 byla nalezena na samém vrcholu Gerlachovky (2603 m) houbička kalichovka Jaromírova (Omphalia delic. Jar. M.).

Nádherné jsou lesy, pastviny i kleče v Tatrách; nepřeberné tam množství hub. Mnohé zvláštnosti, způsobené podnebím, nadmořskou výškou, složením půdy, čekají teprve na mykologické probádání.

Dr F. Smotlacha:

Činitelé působící na růst a vytváření hubných plodnic.

L'influence de divers facteurs sur la croissance des champignons.

Růst hub čili vytváření plodnic u velkých hub, které jsou ve svých podrobnostech velmi rozmanité, je podmíněno především **základními vlastnostmi houby samé**, k nimž patří i způsob vytváření plodnic. Jinak tvoří své plodnice houby vřeckaté (Ascomycetes) a jinak stopkovýtrusé (Basidiomycetes), **při čemž liší se způsob tvoření plodnic zase u jednotlivých řádů, podřádů, čeledí a rodů** často velmi podstatně. Vzpomeňme na př. na houby lanýžové (Tuberales), chřapáčové (Helvellales), břichatky (Gasteromycetes), hřibové (Boletales), chorošové (Polyporales), bedlové (Agaricales), na hřiby (Boletus), muchomůrky (Amanita), hníky (Coprinus) atd. Při tom však vidíme, že se tu uplatňuje dále význačně i **způsob výživy a života hub.** Jinak vytvářejí plodnice houby příživné, jinak čistě saprofytické a jinak symbiotické; jinak houby rostoucí na př. na stromech a jinak na zemi atd.

V podstatě každý rod a druh houby má něco pro sebe charakteristického, od jiných rodů a druhů hub odlišného, při čemž i způsob života dává zase různé možnosti ve formách růstu plodnic. V tom pak dalším zvláště důležitým činitelem je vliv počasí. Houby jsou při vytváření svých plodnic zvláště odvislé od tepla a vody a proto má na jejich růst právě největší vliv počasí, kde tito činitelé různě přicházejí k platnosti. Počasí je dáno především postupem roku: jaro, léto, podzim, zima (houby jarní, letní, podzimní a zimní), avšak přitom působí i vlastnosti substrátu, kde houby rostou a vytvářejí své plodnice. Na půdě (substrátu) pro houby **na živné látky chudém roste houba oslabeně,** na půdě vhodné a **na živné látky bohaté zvýšeně.**

Mluvíce o všech houbách a všech činitelích na vytváření plodnic u nich působících, můžeme ovšem mluvit jen velmi všeobecně, podrobněji by bylo možno mluviti o činitelích a podmínkách růstu hub při jednotlivých rodech a druzích. Tak se může mluviti o podmínkách růstu hub u hřibů (Boletus) a žampionů (Agaricus), holubinek (Russula) atd. Těmto houbám věnují totiž naši pozorovatelé větší pozornost nežli jiným, prakticky (kuchyň, spíže) méně významným. U zvlášť významných druhů hub, na př. hřibu obecného, staráme se o všechny činitele na jeho růst působící, na př. i o vliv měsíce (který je

ovšem nejistý a sporný), u druhů méně významných sotva o činitele nejběžnější. Roční doby svým přibližně stálým základním počasím působí ve svém čase často významně a určitě na vytváření plodnic hub u nás rostoucích. Tak vznikají **houby pevně jarní, letní, podzimní i zimní**, které sice rostou průběhem let v těchže krajích ve stejnou dobu, u nichž však se dostavuje vlivem počasí (teplota, zima, sucho, deště) zrychlení nebo zpoždění, ale celkem trvají na svém průměrném čase růstu (kalendáři). Avšak i poloha geografická (sever, jih) nebo výšková (nížina, podhoří, hory), zde působí (zrychluje, zpožďuje). Vyšetřením kalendáře růstu našich hub zjistil jsem, že je odlišný podle míst, t. j. trochu jiný téměř v každém místě u nás, tím více pak v Evropě (sever, jih) atd. Houby, rostoucí u nás v létě, rostou na jihu Evropy, na př. ve Francii, již na jaře. Naše jedovatá much. zbělená, která u nás vyrůstá až v létě, roste ve Francii již na jaře. Proto také ji pojmenoval francouzský mykolog Bulliard — Amanita verna (jarní). Na severu rostou pak naše jarní, letní i podzimní houby často společně v létě, které je tam krátké. Atd.

Vlivem zvýšené teploty se růst hub na př. na jaře urychluje a na podzim pak prodlužuje. Tak rostou jarní houby za teplého jara již v březnu a dubnu, houby letní za teplého podzimu někdy až dlouho na podzim do zimy. V Mykologickém sborníku psal jsem o tom již mnohokrát.

Normální kalendářní růst hub vyžaduje i normálnost běžného počasí. Každá větší změna počasí znamená i změnu v kalendáři hub. Veliké změny počasí mají veliký vliv na růst hub a znamenají často u druhů, které se přesně drží kalendáře, vůbec jejich vyřazení z růstu plodnic. Tak velmi studené a suché jaro (březen, duben), vyřadí větší část jarních smrží, chřapáčů a destic úplně, zato za teplého a vlhkého jara (na př. r. 1934) rostou tyto houby ve velkém množství a v druzích, které jinak rostou jen vzácně. Roku 1947 vyřadilo růst hub v mnohých krajích celoletní (od května) suché a teplé počasí téměř úplně. Nerostly, až na některé suchomilné a z hloubky rostoucí Rus. olivacea (Schff.), — hol. olivová, B. rimosus Vent. — kozák dubový vůbec. O těchto výjimkách psal jsem tehdy v Mykol. sborníku. Sdělil jsem, že překvapila tehdy václavka, která ve svém čase, t. j. koncem září, za největšího sucha, kdy nic jiného nerostlo, na vlhčích místech v lesích (se spodní vodou) vyrazila na znamení, že její podhoubí postoupilo za vodou i do hloubky až do kořenů pařezových a že proto mohlo si vodu k vytváření plodnic přece jen získati. Václavka koncem září a začátkem října 1947 nerostla sice na suchých místech a půdách, ale zato na půdách a místech vlhkých, kde její podhoubí bylo z minulého roku zachováno, se podivuhodně udržela a vydala své plodnice, jako by se nic nestalo. Naše tradiční pražská výstava, tehdy těžce shánějící houby v celé republice a z výjimek, václavkou byla tehdy velice obohacena. Obráceně je tomu za počasí vlhkého a studeného. Jestliže je jaro teplé nebo aspoň průměrné, a v červnu nebo až v červenci přijdou deště a chladna, pak se sem tam objeví především houby letní (na př. i hřib obecný čili smrkový (B. bulbosus Schff.), avšak ve větším množství začnou růst houby podzimní. To jsme zjistili v několika podobných předchozích letech (viz ČČSH). Za vlhkého a studeného června nebo července rostou václavky, ryzce smrkové (nakládačky), muchomůrky červené, hnědé (Am. regalis Fr.), klouzky kravské se svými slizáky růžovými, strakoše atd. Zvláště předchází-li teplé a suché jaro, vyvolají chladna a deště v červnu a červenci podzimní houby určitě.

Kalendářní, t. j. kalendáře svého se držící, **houby** jsou i v této své vlastnosti různé, t. j. každá trochu jiná. Kdežto na př. některé druhy smrží, uchačů, drží se své kalendářní doby přesně a nerostou, když v té době bylo počasí, které růstu jejich bránilo, rostou jiné houby, na př. zmíněné muchomůrky, nejen ve své době kalendářní, nýbrž dají na sebe silněji působit i počasím. Hřib obecný dá se teplem a vlhkem na jaře urychlit a teplem na podzim prodloužit až do zimy, holubinky letní urychlí se teplem a vlhkem a začínají růst již v červnu a za vhodného počasí prodlužují svůj růst i do září. Je velmi mnoho kalendářních hub, na něž počasí působí značnou měrou. Mohli bychom si sestaviti celou stupnici kalendářních hub podle toho, jak podléhají vlivu počasí. Tak dojdeme k houbám, které podléhají vlivu počasí

více nežli kalendáři, čili přicházíme tak k houbám počasovým, z nichž nejnápadnější jsou (jak jsem zjistil již ve své práci „Život našich hub" z r. 1914/15) **houby podeštné.** Zde budiž konstatováno, že lidové přísloví, že jich bylo, jako „hub po dešti", týká se právě hlavně jen těchto hub podeštných. Jsou to většinou houby saprofytické z pařezů (houby pařezové), hnijících větévek, listí (houby listové) nebo zase houby trusové, rostoucí hned po dešti na různě starém trusu zvířat. Mezi podeštné houby patří na př. drobné špičky (Marasmius), plnící po dešti tisíci plodničkami celý les, avšak i penízovky (Collybia), helmovky (Mycena), šupinovky (Pholiota), třepenitky (Hypholoma), hníky (Coprinus), mrvel (Panaeolus), prášilky (Bovista) a j., patřící k houbám podeštným. **Houby počasové** i s podeštnými se řídí kalendářem jen málo a jejich růst plodnic děje se v každém roce ovšem poněkud jinak (podle počasí a zvláště dešťů a vlhka) a celkem v době daleko delší nežli u přísných hub kalendářních.

Houby počasové i s podeštnými je možno děliti na houby **krátkodobé, dlouhodobé a celoroční,** které za vhodného počasí i u nás rostou nebo mohou růsti buď ve větší či v menší části roku nebo (na př. za teplé zimy), po celý rok. Sem patří i náš pěstovaný žampion obecný — Agaricus (Psalliota) campestris L., jenž má největší cenu vypěstovaný právě v zimě. U mnohých počasových (podeštných) hub nelze u nás docíliti růstu celoročního. Špička travní — M. Oreades (Bolt.), žijící v symbiose s travou, roste po deštích od jara do podzimu, ale v zimě, kdy neroste tráva + neroste ani ona. Za to na pobřeží Středozemního moře, na př. v jižní Francii, roste někdy po deštích celý rok (a přitom její plodnice bývají mnohem větší nežli u nás). Výjimečně možno však i u hub prakticky rostoucích celý nebo skoro celý rok (je-li vhodné počasí), zjistiti, zda jsou spíše jarní, letní, podzimní nebo zimní, t. j. kdy průměrně v největším počtu rostou. Tak na př. dlouhodobý hník obecný čili střapatý — C. comatus F. D. rostoucí nejvíce až pozdě na podzim, jednou vyrostl ve sklepě až v únoru. Nejvýznačnější je zde celoroční penízovka sametonohá — C. velutipes (Curt.), rostoucí sice za chladnějšího vlhkého počasí po celý rok, avšak jejíž hlavní doba je až na začátku zimy, t. j. v prosinci a za mírné zimy v lednu. V ČČSH jsou o tom četné doklady.

Pro růst hub čili pro vytváření jejich plodnic je důležitá doba přípravná, t. j. doba, kdy podhoubí jejich sbírá látky k vytváření plodnic. Ta je ovšem různá u různých druhů hub. Avšak na ní nejvíce záleží pak vytváření plodnic, případně ve velkém a velikých plodnic. V tomto směru je ovšem třeba ještě velikého studia. Zde si jen připomeneme nakonec houby (plodnice) vyrůstající z tvrdek (sclerotií), na př. penízovka hlíznatá — C. tuberosa (Bull.), hlízenka sasanková — Sclerotinia tuberosa (Hdw.) atd., jež ovšem jsou proti ostatním velkým houbám po stránce vytváření plodnic velikou zvláštností. Kdežto na př. hlízenka sasanková spojuje vytváření svých plodnic s dobou květu sasanky na jaře, spojuje penízovka hlíznatá vytváření svých tvrdek a plodnic se suchem a deštěm v létě se střídajícím.

Proč přestanou najednou růst houby, zjišťoval jsem mnohokrát. Tak letos (1951) začaly na Hradecku větší měrou růst koncem července (teplo, teplé vlhké noci) a měsíc byl na nově, začínala první čtvrt, ale přestaly růst již příští týden — po 6. VIII., ač měsíc šel do II. čtvrti. Rozhodlo počasí. Z teplých vlhkých nocí jsou náhle noci chladné, stejně jako dny větrné. Vítr vysušuje. Tedy velké přechody ze zvýšené teploty večerní do nízké ranní a vzduch vysušený větrem způsobují zastavení růstu hub nejen na severních okrajích lesa, kde jinak houby velmi rostou, nýbrž i pod stromy v lese. Měsíc se tu letos na Hradecku neuplatnil, nýbrž jen počasí. Měsíc jde nahoru, ale v lese je zima a houby proto nerostou, až si podhoubí zvykne na studeno. Pak porostou opět. — 11. VIII. 51.

Houby opět začínají růst. 12. VIII. Je ticho, bezvětří, ve dne krásně teplo a v noci vlhčeji. Pod lipami na poli od Zámečku k Novému Hradci vyrostl malý hřib sadní, ve dvanáct hodin byl ještě celý skoro žlutý, jen na vršku klobouku byl trochu zahnědlý. V Týchově stráni vyrostly za dne ještě zcela malé kozáky habrové, dubové a hřib dubový. Na několika místech vyrostly mladé much. zelené.

b) **Výzkum základní a všeobecný.**

Josef Hásek:

Hřib hlohový.

(B. crataegi Sm.)

Na naší podzimní výstavě hub, uspořádané v září 1950 v budově Vys. učení technického v Praze na Karlově náměstí, se objevil jednoho dne velmi vzácný, krásně vyvinutý exemplář hřibu hlohového neboli pastviňáku. Obstaral jsem jeho fotografování, neboť obrazů tohoto druhu jest v naší mykologické literatuře dosud poskrovnu.

Přinesený exemplář byl asi 11 cm vysoký a přibližně tak široký, barvy klobouku bělavě našedlé, trubky i třeň stejně bledožluté barvy, třeň pak po ohmatání jevil zahnědlý odstín a formou připomínal svůj původní břichatý tvar, který stářím a růstem se protáhl do výšky. Klobouk sám byl masitý, trochu zvlněný. Jinak byl by na první pohled tento hřib, který má podobné jedovaté vlastnosti, jako hřib satan, je-li požíván nedostatečně povařen nebo za syrova, těžko rozeznatelný od hřibu podezřelého (Boletus suspectus Krombhz.). Hřib podezřelý jest na klobouku hladší, ne tak plstnatý a nejeví nikde ani stopy červené barvy. Také světlá mohutná forma B. pachypus Fr. (kříště) se hřibu našemu někdy velmi podobá. Modrák hlohový jevil povrch klobouku plstnatější se zajímavým úkazem: ožrané části klobouku měly okraj jakoby ozdobený červenavou páskou. Jest vidno, že tento hřib má schopnost chrániti svou existenci vyspravením (regenerací) buněk poškoze-

Obr. 40. Hřib hlohový — B. crataegi Sm. 1912. Z výstavy ČMS z r. 1950. Trochu otřený. Foto Josef Hásek.

ných drobným zvířectvem, s použitím červenavého barviva, což u hřibu podezřelého ani u kříště jsem dosud nikdy nepozoroval, ač tyto druhy nacházím téměř každoročně ve své mykologické zahradě „Libosad" ve Valdicích u Jičína. Jinak všechny tři tyto hřiby bývají statných postav. Hřib podezřelý i kříšť jsou velmi hořké. Chutnati modrák hlohový rozhodně nebudu. V literatuře jest označován za sladký, ale způsobuje podle Smotlachy za syrova prudké zvracení („Bliják" č. 2). Článek Františka Kolaříka v ČČSH r. 1944 o vážné otravě hřibem hlohovým v září r. 1943 jest toho varovným dokladem. Povšimněte si jeho fotografie v tomto čísle. Poprvé psal u nás o hřibu hlohovém (B. crataegi Sm.) Smotlacha ve svých „Houbách hřibovitých" z r. 1909/11 (pode jménem B. aestivalis).

Za syrova jsou u nás jedovaté druhy dva: a) satan — B. satanas Lenz., který podle Smotlachy je variabilní a na plném slunci zčervená, takže někdy

se velmi podobá i krvavé formě (B. sanguineus Sm.) hřibu satanovitého — B. xanthoporus Kromb., omylem někdy nověji nazývané hřib purpurový — B. purpureus Fr., ač jeho červeň není purpurová, nýbrž krvavá nebo do růžova. Pravý hřib purpurový — B. purpureus Fr. — Kromb., jest opravdu purpurově — fialočerveně — zbarven, jest obsažen ve Smotlachově knize: „Padesát druhů hub" a jest zcela neškodný, jedlý. Červená forma satana je rovněž za syrova jedovatá a při tom velmi podobná krvavé formě hřibu satanovitého. b) modrák hlohový — B. crataegi Sm., o němž právě píši. Naproti tomu nejsou jedovaté naše hřiby hořké: B. felleus Bull. (žlučník), B. pachypus Fr. (křišť) a B. suspectus Kromb. (hřib podezřelý). Platí i zde Smotlachovo pravidlo: žádná hořká ani palčivá houba (tím méně hřib) není jedovatá. A příjemně chutnající satan a hlohák jsou jedovaté jen za syrova. Podle Smotlachy je hřib hlohový příbuzný satanu a naprosto odlišný od B. suspectus Kr.

Dr F. Smotlacha:

Něco z mého studia hub z r. 1951.

Po celá léta konám od jara do zimy, jak známo, (ba i v zimě) svůj výzkum hub v Praze (poradna, parky, přednášky, výstavy atd.) a v Hradci Králové. Zde zkoumám od mládí svou mykologickou zahradu u Kluků, Roudničky, Nového Hradce a přímo na Zámečku. Dále zkoumám pravidelně lipové stromořadí na Zámečku, dubové na hrázi rybníků „Roudnička" a „Datlíka" i topolové na hrázi „Cikána". Nejpodrobněji sleduji ovšem houby na své pokusné a staročeské zahradě. Jen letmo studuji od r. 1907 houby jinde v lesích královéhradeckých, vysockých, v Žernově u Holic, v lesích u Sadové, Dohalic. Podrobně a vytrvale sleduji od mládí, t. j. již od r. 1896, také trh na houby v Hradci Král. Za svého pobytu na Zámečku konám v době růstu hub každý týden jednou — dvakrát i pokusy jedlosti hub (kontrola) s různými způsoby konservace a s různými druhy hub. Také poradna ČMS dává mi každoročně a v létě každodenně vědecký materiál. To je můj hlavní pramen vědění — vždy mykologické, z něhož mimo literaturu čerpám látku ke svým bezplatným přednáškám pondělním, seminárním, na výstavě atd., které konám od r. 1909 a jichž mám dnes jen v Praze přes 50 ročně. Každý den, jak houby rostou, sleduji, kdy, kde a jak rostou. Pozoruji jejich život i vlivy prostředí na ně. Studuji i vývoj druhů, odrůd a forem. Každý den v době, kdy rostou — dnes již přes 40 let — zkoumám jejich jedlost, hodnotu potravinovou atd. Z těchto všech pokusů a pozorování mohl jsem v Myk. sborníku uveřejniti jen malou část. Není tu místa. Mám přes 300 prací in litteris. Chtěl jsem hlavní výsledky svého výzkumu uveřejňovat postupně ve svých Atlasech. Zamýšlel jsem jich napsati 20. To se mi však nedaří. Nestačím naprosto všechny své nové poznatky napsat. Také letos mohu z nich sděliti v ČČSH jen malé úryvky a to především z Hradecka, kde dobře funguje krajská odbočka ČMS a MÚ.

Hradecký trh: 28. VII. 51. Má málo hub. Hřib dubový (B. reticulatus Schff.) je tu již od května, ale v malém množství a červavý, hřib obecný (B. bulbosus Schff.) počíná růsti, ale 9. VIII. již zase přestává pro vítr a noční chlady. Častější je kozák habrový (je to jeho doba), řídký dubový (začíná) a vzácný březový (bude hojný v září). Prodává se i podhoubník dubový, podmásník ovčí, vejmutáček, bedla vysoká a hlavně hojně liška, která je letos od konce června po celý červenec na trhu nejhojnější, z holubinek mandlová a bukovka. Vlivem dešťů v červnu a chladnějšího počasí vyrostl místy a prodává se hřib hnědý, strakoš a pestřec obecný. Z modráků byl na trhu dubový, lipový a kovář. Houby (hromádka 10 Kčs) šly dobře na odbyt, na konci zbyly lišky, jichž bylo mimořádně mnoho. To bylo na nově a začínal nový měsíc. Houby začínaly růst, neboť byly noci teplé a do rána vlhké. Kolem 7. VIII. začínají noci k ránu studené a během dne větry. Hub ubývá. Na trhu jich je méně, nerostou, ač měsíce přibývá. Vládne zřejmě počasí a to nevyhóvuje.

Pokusné lísky na mém sadě přinesly letos v červnu a opět v červenci krásné modráky lískové (B. luridus Schff., var. avelanus Sm.) a mechovku či podhřibenku. I začátkem srpna tyto houby ještě rostly. Pod pokusným dubem vyrostl pestřec, hol. hřebenitá, hol. holubí — R. palumbina Fr.

Lipové stromořadí mé zahrady a dále k N. Hradci má od května a nyní hojně tmavou formu modráka (hřibu sadního — B. hortensis Sm.), jehož obrazy od Ing. Smotlachy a popis přinášíme jinde. Pak tu roste od července pestřec lipový, v srpnu hojný, a hřib žlutomasý, který 10. VIII. ustal. Častá je tu na stálých místech od června hol. hřebenitá. Na novohradeckém stadionu v trávě pod lipami roste již 30 let modrák lipový — B. luridus Schff. Na poli pod lipami, kde r. 1950 vyrostla pozdě na podzim much. zelená, částečně zbělená — Am. viridis (Pers.) roste opět ve velkých dosti četných kusech i koncem července do poloviny srpna. Sbíráme ji pro chemický výzkum jejího jedu. Mohla by otrávit, neboť zde často je zbělená a podobá se pak žampionu. Někdy se podobá nápadně i muchomůrce šedivce.

Hník trusový (C. fimetarius) a **inkoustový** (C. atramentarius) rostoucí hojně u hnoje otce našeho spolupracovníka Oldřicha Růžičky, seženou každoročně kachny i vepři. Pozoroval jsem to již před 41 léty (1910), když jsem tam byl na návštěvě, i letos koncem července. Tehdá jsem krmil vepře i kachny všemi jedlými houbami (i dnešní mé IV. a V. třídy) a odpadky z jedlých hub; vepře i houbami sušenými a moučkou z nich. Požírali vše rádi, s velikou chutí a vedlo se jim dobře. Zjistil jsem již více než před 40 léty, že houby ve své velké většině, zvláště též sušené a v moučce, jsou výbornou potravinou pro vepře. Také letošní pokusy v tomto směru, suším houby k tomu účelu na Zámečku, jsou úspěšné. Závěr: Houby z přebytků našich jedlých hub jsou výbornou potravinou pro vepře nejen čerstvé, sušené, nýbrž i silážované. Zvláště moučku z hub k tomuto účelu doporučuji. I krmení pro kachny by to bylo!

Na ovar zkouším postupně všechny naše houby jak se mi dostanou na Zámečku i v Praze do rukou. V červnu a červenci přezkusil jsem celé plodnice holubinky mandlové, bukovky, nazelenalé, bažinné, trávozelené, osikové, šafránky (zlatové) a černající. Všechny chutnaly výborně (I. abc.). Výborně chutnaly hřiby, avšak i koloděje (lískový, dubový, lipový), kozáky (habrový, březový), křemenáče (březový, smrkový), kováře, hřiby modráky, sadní, klouzky či loupáky borové, podmásníky ovčí, vejmutové (bílé), hlavičky bedel vysoké a červenající. I mladé špičky obecné, penízovky vřetenonohé, ocasaté jsou dobré. Sestavuji klasifikaci hub ovarových, na guláš, na řízky a do octa. Na řízkách z hub pochutnávám si již přes 50 let. V posledních letech mi zvlášť chutnají.

Týchova stráň na Zámečku, kam chodím na houby již 60 let, měla letos v červnu jen málo dubových hřibů, habrových kozáků a holubinek, osikové, bukovky, zápašné, neboť je to severní svah a na něm bylo letos dlouho (i v červenci) zima. B. rimosus Vent. — kozák dubový vyrostl tam koncem července, kdy bylo i sucho. Začátkem srpna vyrostla zde, nahoře pod dubem, much. zelená.

Do mé hradecké poradny ČMS donesl koncem června a v červenci několikráte houby p. Jindřich Vochozka z lesů u Stéblové u Opatovic n. L. Lesy ty jsou hlavně borové a dubové. Donesl vejmutáček od vejmutovek, kozáky a křemenáče březové od bříz, bukovky a hol. mandlové z dubiny a habřiny, poddoubníky, hřiby žlutomasé, bedly vysoké a červenající. Koncem července donesl hol. bažinné, začaly všude ve smrčinách růst, vajíčka hadovek, jež tu letos roste od konce května, atd. V sobotu 11. VIII. donesl málo hub, jsou noci chladnější a vítr. Houby přestávají růst. Hojně hub poslal do poradny z Českotřebovicka p. Oldřich Matouš. I tato poradna má dnes plno práce. Jako jiná léta pracuji v Praze na začátku týdne, v Hradci Kr. na konci.

Liška obecná — C. cibarius Fr., je letos (1951) od června houbou, která všude zvlášť hojně roste. Je to od r. 1947, kdy pro sucho nerostla, první rok, kdy je opět velmi hojná. Podhoubí její, v r. 1947 zaniklé, opět se obnovuje. Hlaste nám všichni, jak roste u vás!

Much. zelené vyrostly za tepla, ticha a po deštích, 10.—12. VIII. (měsíc jde do II. čtvrti) najednou na více místech v mých oblastech. Nejvíce jich bylo

(20) na poli pod lipami u Zámečku, kde byly již před týdnem. Byly zde mladé i starší. Nejstarší, na níž měl vedle slunce vliv i déšť, podobala se úplně **sedivce,** několik mladých, ještě přikrytých bílou plachetkou, jedlým bílým **žampionům.** Tak mohou vzniknout záměny a otravy! A houba roste úplně mimo les. Další kusy nalezl jsem pod duby nahoře v Pýchově stráni, na hrázi rybníka Datlíku a na cestě od rybníka Cikána k myslivně u Datlíka. Přivezl jsem jich do Prahy k podrobnému studiu celý košík.

Jiří Hlaváček:

Muchomůrka bílá ve Vysokých Tatrách na Slovensku.

Synonyma:

Amanita virosa Fr. (Epikr. 1838), Bres. F. Mang. p. 20, Ferry Étude sur les Am., Gill. Hym. p. 38, Murill Am. of N. Am. Myc. 5 n. 2, Sartory et Maire: Comp. Hym. I. Am. (non G. et Rab., Secr., Vitt.). Amanita phalloides subsp. virosa (Fr.) Gilbert Gen. Am. 1918, Veselý Am. Eur. in Ann. Mycol., Amanita in Atlas hub evr. p. 13.

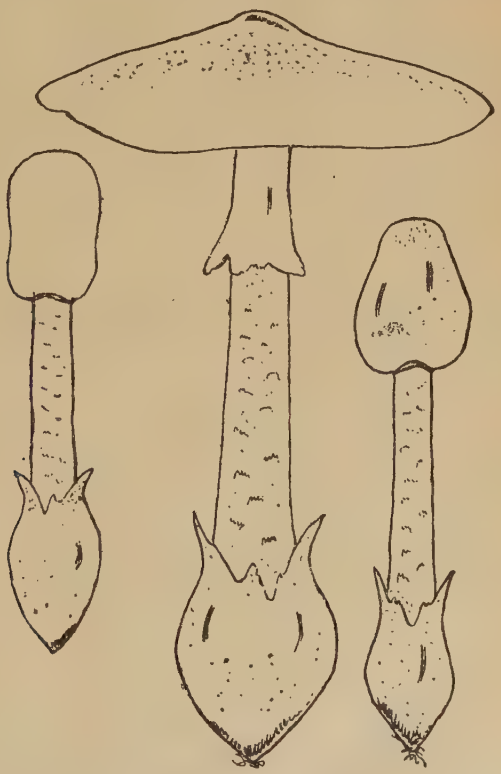

Obr. 41. Muchomůrka bílá — Am. virosa Fr. Kreslil Jiří Hlaváček.

Amanita verna Fr. S. M. I, 1821, Secr. Suisse no 5, Quél. F. M. p. Amanita verna var. virosa Quél. et Bat. Mon. Am. p. 33.

Icones:

Roze et Richon- Atl. t. 3, Ferry-Étude sur les Am. t. 4, f. 6, 7, T. 7. J. Schaeffer: Führer für Pilzfr. 1939 t. 2, Lange: F. A. D. Atl. I. t. 2, f. A.

Nejzákeřnější ze skupiny smrtelně jedovatých muchomůrek. Je v mládí k nerozeznání podobná bílým lesním žampionům — Ag. silvicola (Vitt.) Sacc. a A. silvaticus var. Benešii Pilát — v jichž společnosti někdy roste.

Klobouk 6—12 cm v průměru, v mládí nepravidelně válcovitý, kuželovitý, s hrbem, pak sklenutý až rozložitý, čistě bílý, bez žluté, nanejvýš někdy špinavý nebo červenavě skvrnitý, okraj zprvu podvinutý, pak zaoblený, nerýhovaný. **Pokožka** klobouku pevná, slupitelná, hedvábitě vláknitá, za vlhka slizká, za sucha lesklá, lysá, jen někdy se zbytky vela. **Třeň** pevný, dutý s dřeňovitou výplní, na basi ztlustlý, bílý, porfyrovaný, lesklý, obvykle v drobné šupinky rozpukaný, někdy však skoro lysý. **Prsten** blanitý, bílý, nerýhovaný. **Pochva** bílá, měkce blanitá, volná. **Dužnina** čistě bílá, bez chuti a bez zápachu, někdy páchne zemitě (podob. jako A. mappa Fr.). **Lupeny** volné, bílé, dosti husté, s ostřím někdy jakoby pomoučněným. **Spory** bezbarvé kulovité, jen výjimečně široce elipsoidní, 6—8×6—7 mikromilimetrů. **Basidie** kyjovité se čtyřmi sterigmaty. **Reakce** duž.: fenolem se nebarví; Melzer uvádí (ČČH XXIII p. 37) další dvě reakce: Pok. klob. se barví hydroxydy žlutě (Schaeffer: Führer für Pilzfr. 1939) a duž. dává s kys. dusičnou temně zelené zbarvení (Revue mycol. 1938). Vyskytá se velmi vzácně ve smrkových nebo smíšených lesích vyších poloh, na silikátových půdách. Smotlacha (Atl. hub p. 265) se domnívá, že je symbiontem smrku. Vyrůstá z hlubokého humusu na stinných a vlhkých místech, obyčejně v houfu.

Byla zaznamenána od Hradce Kr., ze Šumavy a Orlických hor (úst. sděl. dr Smotlachy), a z jižních Čech (Chlum — dr Kavina Atl. hub evr. I. t. 11). Drázda ji sbíral u Srbska (dle úst. sděl.). Každoročně je na výstavách ČMS v září v Praze. V létě 1950 rostla hojněji ve Vysokých Tatrách v hlubokém, vlhkém smrkovém lese u Tatranské Lomnice, nad silnicí do Ždiaru, a v lesích po pravé straně lanovky na Lomnický štít. Nalezl jsem na 30 plodnic ve všech vývojových stadiích. Rostla ve společnosti Lactarius scrobiculatus Fr., mitissimus Fr., rufus Fr., camphoratus Fr. a hysginus Fr., Russula fragilis Pers. a Amanita muscaria Fr.

Muchomůrka bílá bývá přiřazována jako odrůda muchomůrce zelené. Ale válcovitý, kuželovitý a později hrbatý klobouk, nedostatek žluté až žlutozelené pigmentace pokožky klobouku, její slizkost, šupinkovitě rozpukaný třeň, jiný zápach dužniny a menší výtrusy opravňují její zařazení jako samostatného druhu, dostatečně odlišného od A. phalloides Fr. — m. zelené i od její bílé formy A. phalloides var. verna Fr. — m. zbělené. Společně s těmito vytváří dobře charakterisovanou skupinu smrtelně jedovatých muchomůrek — Phalloidae. (Hlaváček: Stud. o much. ČČH XXIV p. 60 1945). Muchomůrce bílé se nejvíce podobá much. zbělená, liší se však kloboukem zprvu polokulovitým, pak tupě sklenutým, bílým, místy se žlutými odstíny, pokožkou klobouku ± suchou, matnou, třeněm hladkým, lysým, vůní po much. zelené (typická vůně částečně na med upomínající), většími sporami a stanovištěm v listnatých lesích (obvykle dubových neb bukových).

Zaměniti by ji snad bylo možno ještě s bílou much. vejcovitou — A. ovoidea (Bull.) Pers. z příbuzenstva much. císařky — A. caesarea (Scop.) Pers. Odlišuje se kloboukem bílým, zažloutlým až zaokrovělým, tlustě sklenutým, silným, plným třeněm, pochvou žlutavou až okrovou, sporami ellipsoidními a stanovištěm v lesích nejteplejších oblastí ČSR. Je ještě vzácnější než much. bílá.

Muchomůrka bílá je stejně jedovatá jako much. zelená.*) Je o to nebezpečnější, že se v mládí k nerozeznání podobá lesním žampionům a záměnou za ně působí smrtelné otravy. Tím spíše, že bezpečný poznávací znak — volná pochva — zůstává při utržení v zemi, takže sebereme plodnici se třeněm na basi neztlustlým, bez pochvy.

Houfek plodnic much. bílé nebo zbělené často roste ve společnosti pečárky (žampionu) lesomilné, s jejímiž plodnicemi je promíšen. Není potom divu, když při sběru žampionů je s úlovkem sebrána i nějaká muchomůrka a

výsledek je pak — smrtelná otrava. Proto je třeba při sběru lesních žampionů stále znovu a znovu připomínat: Pozor — hrozí smrtelná otrava!

*) Viz Ing. Dr B. Keil: Látky zaviňující otravu m. zelenou, ČČSH XXVIII, 1951 p. 5.

Ing. M. Smotlacha:

Letošní nález hřibu sadního (B. hortensis Sm.).

V červenci 1951 nalézal jsem po několik dní v „mykologické zahradě" na Zámečku u Hradce Králové hřib (modrák) sadní či lipový — B. hortensis Sm. (pulverulenus Opat., nigricans Herm., Rickenii Gramb.), a to pod alejí košatých starých lip. Vyrůstá zde za vlhkého jara již v červnu ve třech svých formách, na jejichž utváření má vliv slunce. Vedle typické formy, zabarvené na klobouku tmavě hnědě, roste tu i světlá forma načervenalá ze slunce, B. lilacinus Sm. — hřib lilákový a žlutá forma z velkého stínu, B. citrinus Sm. — hřib citronový. Dr Smotlachovi, který tento hřib zde sbírá již více než půl století, umožnilo velké množství plodnic v těchto místech rostoucích dokonalé poznání tohoto druhu, který zprvu těžko umísťoval v systému, podobá se totiž celkovým vzhledem poddoubníku dubovému — B. subtomentosus L. nebo hřibu žlutomasému — B. chrysenteron Bull. Hřib sadní není však nikdy rozpraskán na klobouku, jako bývá „babka", někdy pod lipami také rostoucí, modrá daleko silněji, a je vždy větší.

Charakteristickým znakem hřibu sadního je rychlá změna barvy trubiček a dužniny celé plodnice již při malém doteku nebo na lomu do sytě zelenomodré až skoro černé, což je společné s druhem B. purpureus Fries, sensu Krombholz, rostoucím pod dubem. Připojuji popis podle nálezů asi třiceti plodnic v několika dnech kolem 15. července 1951 na výše uvedené lokalitě.

Klobouk 4—12 cm v průměru, ploše vyklenutý, později rozšířený a často již u mladých plodnic nepravidelný, zprohýbaný. Roste-li více plodnic pohromadě, což bývá dosti často, jsou klobouky na sebe těsně přimknuty, takže tvoří jakoby celek. Klobouk je dosti silný, svrchu ve stínu světle až tmavě hnědý, ve velkém stínu pak téměř sytě žlutý. Na slunci, t. j. 15 až 20 kroků od lip, je lilákově červený. Mezi těmito formami „slunečními" jsou barevné přechody. I jednotlivé klobouky mají na sobě zastoupeny všechny tři barvy. U krajů bývají žluté až hnědé, ke středu a temeni klobouku purpurově červené. Požery od hmyzu na klob. jsou čerstvé — světlejší, žlutší a starší pak až červeno-hnědé. Starší plodnice mají klobouky temněji hnědé. Mladé plodnice, vyrostlé v noci, bývají ráno žluté, během dne však nahoře zhnědnou. **Pokožka** klobouku je v mládí slizká, později plstnatá. **Trubky** jsou nestejně vysoké, poměrně řídké, ke třeni přirostlé, zprvu sytě, někdy zelenavě žluté, později pak hnědě-žluté. Často jsou stisklé, takže připomínají gyrická ústí rodu Gyrodon. **Otvory** jsou malé, později rozšířené, trubky nestejně vysoké. **Třeň** je 3—8 cm dlouhý, plný, válcovitý, dole někdy trochu stlustlý, ke konci opět zúžený, jindy hned dolů se zužující, světle žlutý, dole tmavší, někdy s hnědým až červeným nádechem. Často roste několik plodnic pohromadě z jednoho místa. **Dužnina** dosti pevná, šťavnatá, na lomu sytě žlutá, ale rychle mění barvu na tmavě zelenomodrou až černou, později se opět odbarvuje. Příjemně voní a chutná. **Výtrusný prach** hnědý až olivově hnědý. **Spory** eliptické, nažloutlé, 11—14 mmm. Viz připojené perokresby několika typických plodnic, jichž slizkost v mládí potvrzují na nich často přilepené listy trávy.

Dr Smotlacha o tomto hřibu psal ve svých „Houbách hřibovitých" z r. 1909—11 a posledně ve své knize „50 druhů hub", kde je i vyobrazení. V ČČSH o něm Sm. píše na př. v I. roč. str. 136, 2/34, 2/144, 2/170, dále v 7/40, 9/153 hřib lipový, 11/39, 12/85, 12/146, 13/52, 13/124, 14/67, 14/37, 14/143, 15/100, 17/139, 17/42 h. zahradní — forma lilaková (B. lilacinus Sm.), 20/70, 21/1 Vejrych — obraz 21/7. Jiní autoři v ČČSH 7/132 J. Kučera — hřib bretanovonný (modračka), 8/142 J. Sýkora, 13/51 Jos. Herink, 14/40 Ing. V. Sak B. hortensis-radicans Pers. Není to výčet úplný.

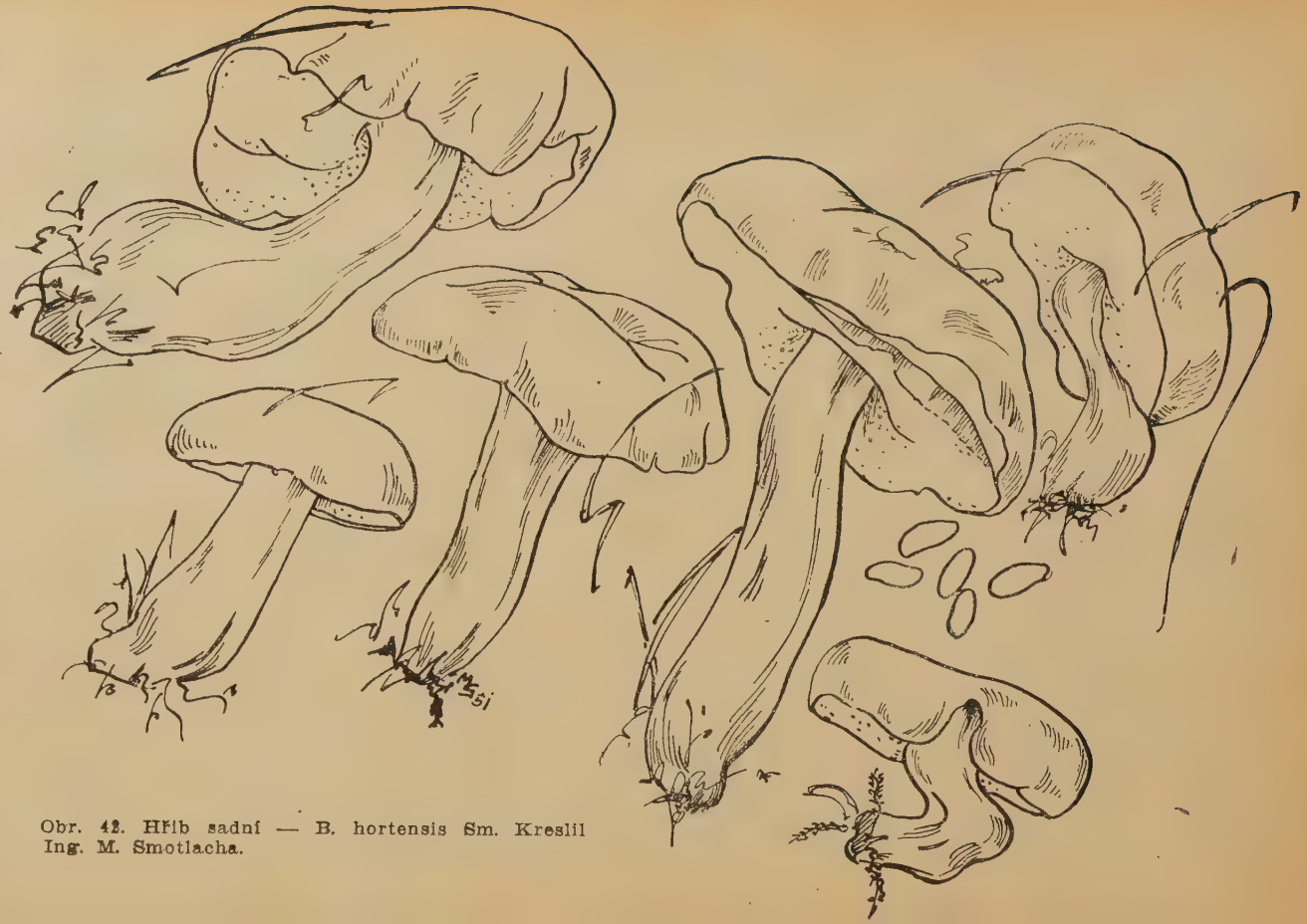

Obr. 42. Hřib sadní — B. hortensis Sm. Kreslil Ing. M. Smotlacha.

Obr. 43. Hřib sadní — B. hortensis Sm. v různých formách (viz článek).
Kreslil Ing. M. Smotlacha.

c) Ekologie. Kdy, kde a proč houby rostou. Vliv prostředí.

Vlastimil Likař:

Jak rychle rostou houby II.

Poznatkem, který zde popisuji, chci však navázati na úvahy obsažené v článku otištěném v M. S. č. 1, roč. 1951 pod nadpisem: „Proč houby nerostou, když je někdo uzří". Ani já samozřejmě nevěřím v takovou moc lidského oka, která by měla vliv na růst hub, i když je známo, co může někdy způsobit třeba jen jediný pohled krásných očí. Nemám podobná tvrzení ani za houbařskou latinu; jde spíše o lidovou zkazku neméně tajuplnou, než některé pověsti o ohnivých mužích a lesních světýlkách. Tyto pohádkové zjevy

nočního lesa nám věda již vysvětlila a o prvém se snad také brzy pravdy dočkáme. Prozatím musíme se spokojiti jen úvahami o pravděpodobných příčinách, které náhlé zastavení růstu plodnic mohou způsobovati.

Přiznávám, že theorie o porušování podhoubí sešlapováním lesního substrátu nebo pohybem stromových kořenů za silného větru velmi nabádá k domněnce, že takové poškození podhoubí mohlo by míti v zápětí, že plodnice přestane růsti.

Avšak právě zkušenost, kterou jsem učinil, shodou příznivých okolností, s růstem většího počtu hříbků smrkových, mohla by tuto theorii popírati. Po šest dnů po sobě jdoucích chodil jsem podél krajové řady smrků a sešlapoval zde kyprou jehličnatou půdu a přece hříbky znovu narůstaly, a to během prvých tří dnů dokonce počtem vzestupným. Nemohu ovšem též s jistotou vyloučiti, že jsem skutečně zavinil ubývání hříbků počínaje čtvrtým dnem a že by snad byly rostly ještě další řadu dní.

Mám však zato, že bychom se měli na celou záležitost dívati ještě jinak. Podle mého soudu nemusí to býti zrovna jen mechanické zásahy (chůze po lesní půdě, pohyb kořenů stromů za větru, červivost a pod.), nýbrž také řada jiných vlivů, nám dosud zcela utajených a nezbádaných. Pisatel úvahy zmínil se o skupině křemenáčků, které ustaly ve svém růstu, ačkoliv o kus dále rostly mezitím jiné křemenáče mnohem bujněji. V přírodě setkáme se často s nepravidelností v růstu všeho organického. Najdeme na stromech plody zakrnělé vedle ostatních normálně vyvinutých. I u nás lidí setkáváme se s pozoruhodnými rozdíly ve vzrůstu a věda dochází k různým více či méně podloženým theoriím o příčinách tohoto zjevu. Život podhoubí, jednoho z nejtajemnějších organismů, má zajisté také své odlišnosti. Podléhajíc nejrůznějším vlivům půdy, v níž vegetuje, vlhka, chemickým proměnám půdním i působení atmosférickému, může každé jednotlivé podhoubí vyjádřiti svoji individuální způsobilost — omezenou nebo rozsáhlou — ve vytváření plodnic. Ta mu dovoluje vydati někdy plodnic více, někdy méně, jednou větších, jindy menších. Může všechen svůj potenciál vložiti do jediné velké plodnice, nebo jím podělíti více plodnic menších. Malé křemenáčky, které náhle přestaly růst, upolechly snad jen kategorického imperativu svého podhoubí, které snad předčasně vyčerpalo své zásobní látky potřebné pro vývin plodnic, zatím co opodál rostl si jiný křemenáč vesele dál bez ohledu na okolí. Snad proto, že jeho podhoubí mohlo plýtvati zásobními látkami, anebo bylo dotováno lepší výživou, čerpanou z bohatěji vybaveného užšího okrsku půdy, než ony malé křemenáčky. Složení půdy s ohledem na její členitost může totiž vykazovati podstatné místní rozdíly, a to jak ve vrstvení substrátu, tak v rozsahu. Jednotlivá podhoubí jsou navzájem prostoupena a propletena a může se státi, že vedle sebe rostou plodnice, z nichž jedna ustane v růstu dříve než druhá, protože růst obou jest určen potencí vlastního mateřského podhoubí. Při známé složitosti vývojového dění v přírodě nemůžeme si nepovšimnouti i vzájemné vegetační závislosi stromů a hub žijících v symbiose. Ta mohla by se v daném případě projeviti někdy tím, že strom vlivem nějaké prudké změny vegetační odejme náhle svým symbiontům látky, které sám okamžitě potřebuje a tím oslabí podhoubí ve stavbě plodnic. Mnoho takových tajemných proměn ukrývá ještě podzemí našim zrakům i domyslům.

Správnému posouzení věci posloužilo by ovšem vědecké zjištění, v jakém stadiu svého vývinu ocitly se ony plodnice, které náhle přestaly růst, t. j. jsou-li plně vyvinuty tak, aby mohly vydati výtrusy schopné dalšího generačního vývoje. Zkoumání tohoto faktu by objasnilo, je-li zastavení růstu plodnic původu převážně mechanického či biologického. Jak je tomu na př. u plodnic napadených červy?

Dojíti vůbec k nějakým jistějším závěrům o tomto problému mohli bychom však jen tehdy, jestliže bychom soustředili svá pozorování na všechny druhy hub a byla-li by tato pozorování soustavná a nikoliv jen sporadická jako dosud. Hřiby jsou jen zlomkem všech našich vyšších hub a měly by se tedy sledovati zejména houby nejedlé a jedovaté, které nikdo nesbírá. Tím bychom jednak zjistili, zda jde o zjev všem houbám bez rozdílu společný a jednak zda jde o zjev častý, nebo jen náhodný. Mám zato, že není důvodu se domnívati, že hřibové podhoubí jest choulostivější, než podhoubí muchomůrek nebo ho-

lubinek. V každém případě zkoumání hub nejedlých poskytlo by lepší měřítko kontroly a jistější podklad k dělání závěrů.

S hříbky je to těžké. Zkuste to a „schovejte" si někde, třeba v dobříšských lesích asi tucet hříbků na příští neděli a napište nám, jak vám povyrostly. Bylo by jistě velmi vítáno, kdyby přátelé-houbaři, kteří se pohybují v lesích méně navštěvovaných, věnovali trochu pozornosti těmto zajímavým zjevům.

d) Mykoflora. Mykologické reservace, zahrady, mapy.

Dr Kaupa:

Výskyt hub, jak jsem pozoroval v červnu 1951 v lesích v okolí Telče.

Letošní přepršky v červnu a teplé počasí bylo příznivé pro růst hub. První houby se objevily v řídkých borových lesích v okolí Telče. Byly to převážně houby hřibovité: křemenáč březový a osikový (borový), které jsem sbíral v borových lesích v „Horách" u Mysletic. Mimo ně se ojediněle objevil také kozák březový a lišky. Hřib borový se vyskytl řídčeji, ale všechny jeho plodnice byly červavé. Rovněž jsem našel několik plodnic holubinky, tuším podzemky, blíže jsem se jí nezabýval. Plodnice v době, kdy jsem přišel do lesa, byly převážně přerostlé, takže pro sběr se jich mnoho nehodilo. Objevil jsem 2 exempláře muchomůrky zbělené (Am. verna Fr.). To bylo vše. Tyto houby jsem sbíral toliko v neděli, jelikož ve všední den nemám čas na houby. (Přinesl jsem jich po každé asi tak kolem 4 kg.)

Poslední neděli v červnu t. r. vypravil jsem se na druhou stranu Telče a to do Olšanských lesů a tato moje výprava byla úspěšná. Tentokráte jsem nalezl hřib smrkový, který mne však překvapil jednak svým výskytem, jednak svým zabarvením. Hřiby rostly na pasece ve velmi řídkém a nízkém smrkovém porostu v trávě. Hříbky měly kloboučky ve středu šedavé, přecházející k okraji do zabarvení šedozelenavého. Toto zabarvení bylo jak u malých plodnic, tak i u hub větších. Nožka byla u všech plodnic směrem ke kořeni silná, jako nafouklá. Plodnice v tomto zesílení byly červivé, jinak byly zdravé a tuhé. Na této pasece v trávě jsem nalezl asi 6 plodniček šafránově červených šťavnatek, hub, které se pravidelně objevují na lukách až k podzimu.

V houštinách a vysokém lese hřiby vůbec nerostly. Tam se objevovaly lišky a ve starém asi 80letém řídkém lese jsem nalezl několik pěkných plodnic muchomůrky narůžovělé, které jako náhodou nebyly červivé. Byly to malé ještě, nepříliš vyrostlé plodnice, ve velikosti pěsti. Jinak jsem sice nacházel také plodnice této muchomůrky, ale byly špatně vyvinuté, zakrnělé a docela červivé. Mimo ni jsem nalezl několik plodnic muchomůrky šedivé, kterou jinak nesbírám, a hřibu hnědého (Bol. badius Bull.). Ojediněle se vyskytl křemenáč. Na to přestaly houby růsti. Jedině liška odolávala stále suchu.

Dr M. J. Pulec:

Hřib peprný v Jizerských horách.

Hřib peprný (Boletus piperatus Bull.) je charakteristická houba středních výšek Jizerských hor. Nalezneme ji i ve značně vysokých polohách (až 1000 m n. m.), kde se jinak s houbami pro sběr setkáme jen zcela výjimečně. Hřib peprný jsem sbíral i u pramenů Jedlové a v rašeliniskách za Smědavou, kde jiných vyšších hub vůbec nebylo. Začátkem srpna 1951 jsem zkoumal lesy v okolí nejhornějšího toku Bílé a Černé Desné a ač bylo teplo a po velkých deštích, mohl jsem tu sbírat právě především jen hřib peprný a pak už jen nemnoho holubinek a kuřátka.

Hřibu peprného si vážím, upozorňuji naň a vždy jej sbírám. Nikdy jsem nenalezl exemplář tohoto druhu napadený nějakým cizopasníkem („červivý"), často však bývá tak nasáklý vodou, že ho nelze dobře ani donést domů.

Jinak je jeho sběr snadný, neboť tu roste téměř výhradně při lesních cestách nebo přímo na cestě; nemiluje hustý porost.

Užití jeho je všestranné. Nejčastěji přichází jeho užití ve směsi, kde se pravidelně setkává s ostatními hojnějšími druhy hub Jizerských hor a podhůří: masákem, katmankou pošvatou, některými holubinkami, později k podzimu i oběma čechratkami. Specialitou je hřib peprný, naložený v octě buď sám nebo s mladými ryzci a čechratkami.

Dr Josef Držkovic:

Přehled mé zahrady houbařské: Svinov u Ostravy

Pro stálé deště rostly na jaře březnovky, které jsem po prvé sbíral — díky poradně mykol. společnosti v Praze, v čele s p. prof. dr Smotlachou, který je neúnavný v radě a výzkumu hub a přesných odpovědích na dotazy. Dále po prvé jsem sbíral májovky, čirůvky jarní, a pak, hned za nimi se letos objevily muchomůrky růžovky a šedivky, sem tam čechratky podvinuté a černohuňaté, šťavnatky luční a po jarních velkých a sytých deštích bylo možno nalézt hodně hřibů žlučových. Rády rostou po deštivém čase, barvy klobouků jsou žlutavé až hnědé, třeň nápadně tmavě sítkovaná, dřeň bílá, trubičky kulaté, hranaté, přirostlé ke kmeni (noze), u větších kusů při pomačkání červenají jak trubičky tak také dřeň. Je to hřib hořký, nejedovatý, avšak zkazí připravované jídlo. Rád roste ve společnosti hřibů smrkových, chutných a cenných. Nejlépe okusit ohryznutím chuť. Nápadný byl sem tam úkaz čirůvky havelky už v červnu pro vlhko a chlad za stálých dešťů, ač rostou teprve na podzim. Je to výborná houba na okamžitou přípravu, smažení, do octa i soli. Sem tam v lese byla bedla třepivá, na lukách hojnost šťavnatky luční, v lese nápadně hodně holubinek nazelenalých a namodralých. Sbírejme houby neznámé, a posílejme do výzkumné stanice v Praze III, Karmelitská 14, a buďme vděčni p. dr Smotlachovi, že nám je určuje a tak nás učí. Pak teprve po zásilce zjištěné od prof. Smotlachy každý ať studuje v knize tuto houbu a teprve potom pozná ji dobře a všechny její znaky. Z knih samých nemožno nikdy praxi získati. Praxe je živá, theorie šedivá.

J. Poláček:

Hojný výskyt hřibů dubových (B. reticulatus) v Č. Kamenici a okolí.

Kolem 15. května 1951 nalezeny byly zdejšími houbaři první hříbky dubové, které pak rostly na svých místech v hojném počtu až do začátku července, kdy pro sucho přestaly růsti. Na lesním katastru českokamenickém je jen málo míst, kde dubové hříbky rostou, jako na jižním svazu Zámeckého vrchu, nad střelnicí atd. V blízkém okolí nejvíce rostly na okrajích smíšených lesů na kat. obcí Veselé, Kunratice a na jižním svahu masivu Studeného vrchu. Často nalezli jsme tyto hřiby daleko v louce, někdy až 15 m od jejich stromů. Velmi krásné hříbky dubové s tmavými hlavičkami nalezli jsme pod lipami a lískami. Také jsme je však nalezli pod břízou na pokraji smrkového lesa, kde daleko široko neroste ani dub, buk, lípa nebo jiný listnatý strom. Domnívám se, že stromy, s nimiž tato odrůda hřibu roste v symbiose, byly na tomto místě vykáceny. Koncem června 1951 nalezli jsme také hřib lesklý, který rostl společně s dubovými hřiby na úpatí Studeného vrchu. (Neroste v symbiose s lískou?) Nyní koncem července lze na svých místech nalézti hřib dubový toliko tam, kde je aspoň trochu vláhy, jako u potůčků, pramenů a pod. Houbaři si přišli na své, avšak téměř každý hříbek byl červivý a odpad činil průměrně asi 50%. — 21. VII. 51.

Kustřebka zdobená — P. coronaria (Jacq.), nalezl jsem 23. V. 1951 na jižním Slovensku, na soutoku Dunaje s Ipelem na t. zv. Kováčovských kopcích v dubovém lese. J. Strejček.

Lesy u lázní Velichovek jsou hostům nejen k osvěžení, nýbrž i bohatou mykologickou zahradou, kam mohou nejen za mykologickou vědou, nýbrž i za kuchyní. Posílám do Myk. sborníku nebo do ročenky o tom článek. Jan Pacák

Jak jsem v mládí houbařil v Nových Hradech u Všivic napíši pro ČČSH. Josef Šantrůček

Krásnou velkou lišku fialovou — C. clavatus posílám z Ratibořských hor (z listnáčů). 8. VIII. 51. Bedřich Kahle

Studuji houby ve své mykologické zahradě v Machově velmi podrobně, zapisuji podle toho jak rostou, a vím nyní, že mnohé rostou na těchže místech v našich lesích již dlouhá léta. Vzácné druhy posílám do poradny prof. Smotlachovi. Pro celé okolí Machova mám plán — mapku lesů, pro svou mykologickou oblast či zahradu nakreslil jsem velký plán, jehož malý obraz poslal jsem svého času MÚ a ČMS. Posílám článek „Trvanlivost podhoubí" pro příště. Boh. Kašpar

Naleziště mnoha hvězdic dvou druhů mám ve své mykol. oblasti u Kralup n. Vlt. Mám o nich i velmi zajímavá pozorování. Jan Demel

Na Slovensku u Lučence rostlo kolem 20. VI. 51 v dubinách a bučinách mnoho hub, zvláště též hřibů dubáků — B. reticulatus Schff. Na Plzeňsku tolik hub nerostlo. Na trhu na př. prodávaly se hlavně jen špičáky a lišky, jichž rostlo po deštích hojně. Lad. Plachý

Sluky u Lipt. Sv. Mikuláše na cestě do Demänovských jeskyň našli jsme při zájezdu vln. odbočky na Slovensko 27. VII. 51 v mnoha krásných kusech. Roste tam hojně a dříve nežli u nás.

Ant. Mothejzík, V. Novák, M. Pavlíková

Ucháč obrovský (G. gigas Kromb.) a destici chřapáčovou (Discina ancilis Pers.) sbírali jsme letos na konci dubna a fotografovali ve své mykologické zahradě (oblasti) v Prostřední Bečvě na Moravě, kde máme i svou malou, ale čilou odbočku ČMS. Ucháče rostly na setlivajících pařezech a destice na blízku u nich. Obojí jsou saprofyti, jak zjistil již Sm.

Jos. Holčák, Fr. Maliňák

Bedla vysoká se ve Štětí n. L. sbírá. 8. VIII. 51. Josef Kabert

Poděbradskou odbočku ČMS a mykologickou tamní zahradu vede náš úspěšný spolupracovník řed. škol v. v. V. Vl. Mašek. Gratulujeme mu, neboť se letos dožil 79 let v plné svěžesti, jak patrno z jeho prací. Houbařství prodlužuje věk. Gratulujeme i našemu O. Holubovi z M. Žďáru (79 let!).

Za redakci:
Hlaváček, Smotlacha, Vávra

e) Část praktická. Kuchyně a spíž. Nové způsoby přípravy, chuť a vůně hub.

B. Čejka:

Deset nejlepších druhů hub do octa.

Jsou to: Hřiby, křemenáče, klouzek borový, ryzec obecný, klouzek Boudierův, čechratky, kozák, slizák mazlavý, čirůvka fialová, pižatka modřínová. Shora uvedené druhy plus lišky, šedivky, masáky nakládáme do octa do 5litrových lahví od okurek následovně: Sbírám třeba jeden právě se vyskytující druh hub, které vařím ½ hodiny ve 3% octě a pak je dám do láhve. Pak přijdou další druhy a tak je stále přidávám a promíchávám. 3% octa naliji na houby asi do ¾ obsahu nakrájených hub, které vypustí vodu, takže obsah zředěného 3% octa stačí na zakrytí hub. Takto půl hodiny povařené houby v octě jsou prosáklé dokonale octem a nikdy se nekazí, i když z této velké láhve odebírám po částech. Chuť hub je jedinečná a nemá srovnání s houbami, které byly zvlášť vařeny ve vodě, která se pak vylije, a vloženy do zvlášť vařeného octa. Do 3% octa přidám ihned oblíbené koření, sůl a hlavně dosti cukru, aby 3% octu byla sražena nepříjemná kyselost. Houby jsou pak jako sladkokyselé okurky a dík přídavku cukru snad se ještě lépe uchovají před zkázou. Loni jsem měl dvě 5litrové láhve, dnes již po nich není ani památky, poněvadž je to výborná příloha k mnoha jídlům a slibuji si proto pro letošek, že počet 5litrových lahví zvýším.

Ing. V. Platzer:

Dotaz stran jedlosti hřibů.

Považuji všechny hřiby kromě hořkého za jedlé. Je to správné?

Odpověď: Celkem ano. Celý podřád hub hřibových — Boletales — obsahuje v podstatě jen houby jedlé! Výjimky, ovšem jen částečné, jsou dvě.

1. Varujeme před satanem — B. Satanas Lenz. — a před hřibem (modrákem) hlohovým — B. crataegi Sm. —, které požity za syrova nebo nedobře propečené způsobují otravu nebo účiny houbové otravě podobné. Řádně uvařené nebo usmažené jsou však neškodné. Stejně je vůbec neškodný (i za syrova) pravý hřib či modrák purpurový — B. purpureus Fr. — Kromb., jak je vyobrazen ve Smotlachově atlase „50 druhů hub"! Ovšem nesmí být hřibem purpurovým zvána rudá forma hřibu satana (i na klobouku částečně sytě červená), která ovšem za syrova je jedovatá a která má dvojníka v rudé formě hřibu (modráku) satanovitého — B. satanoides Sm., jímž je B. rhodoxanthus Krombh. Modráky jsou totiž vesměs houby slunečné. Jsou jiné ve stínu a jiné na slunci.

2. Neškodné (a tedy vlastně i jedlé) jsou hřiby (a modráky) hořké: B. felleus Bull. (žlučník čili podhřibnice), B. pachypus Fr. (křišť čili modrák hořký) a B. suspectus Kr. (hřib čili modrák podezřelý). Smotlacha.

Jedlé houby. Posílám Ti (z dopisu Smotlachovi) článek pro příští čísla Mykol. sborníku do „houbařské kuchyně". Tvůj prof. Dr E. Baudyš

Žemlička — Polyporus confluens, o níž sdělím příště více, je v mládí mnohem chutnější nežli ve stáří, kdy bývá zahořklá. Nejchutnější je v octě. V. Nepokoj

Lišku fialovou — Cantharellus clavatus (Pers.) dříve stroček kyjovitý (Craterellus) pokládám za jednu z nejlepších hub vůbec. Stejně ji klasifikuje i prof. Smotlacha ve svém atlase „50 druhů hub". Příště o ní více. Jan Spálený

Lošák hlava medvědí je výborná houba. Chystám o ní článek do Myk. sborníku. Vítězslav Knejfl

g) Houby jedovaté, podezřelé, nejedlé. Otravy, nemoce a léky z hub.

Ant. Drobník:

Dotaz o některých znacích jedovatosti hub.

Je pravda, že každá houba sladká a chutná je neškodná a každá houba silně hořká a silně palčivá je jedovatá? Čili, že znakem jedlosti hub je chuť příjemná a znakem jedovatosti hořkost a palčivost houby a že tedy máme houby ochutnávat?

Odpověď: Právě naopak je tomu! Již 30 let přednáším, že žádná houba i silně hořká a silně palčivá není jedovatá, neboť jsem se o tom přesvědčil pokusy s houbami palčivými (některé holubinky a ryzce) a hořkými (některé hřiby, čirůvky a j.), které jsem postupně ve větším a větším množství jedl. Zjistil jsem, že běžné naše houby palčivé a hořké jsou neškodné, i když jsou bez úpravy obyčejně jen těžko požívatelné. Tento můj výzkum byl potvrzen sovětskou literaturou (Vasilkov 1948), kde se dovídáme, že v Sovětech většinu palčivých ryzců a holubinek dávno požívají, ovšem zkvašených na zimu v soli (jako se u nás nakládá zelí). A podobně zase všechny naše houby jedovaté jsou sladké, chutné a příjemně nebo nenápadně vonné. Jen proto se lidé dají oklamat, na př. muchomůrkou zelenou, myslíce, že jsou to chutné zelánky, nebo zelené jedlé holubinky; muchomůrkou bílou nebo zbělenou, zaměňujíce je za bílé, jedlé žampiony nebo bílé jedlé bedly, či konečně mladou závojenkou olovovou, domnívajíce se, že jde o pravé mladé hřiby.

Smotlacha.

h) Názvosloví a lidová jména hub. Pranostiky. Různosti.

Ant. Velecký:

Hřib cikán (B. porphyrosporus Fr.) a jeho jména.

Po prvé podařilo se mně nalézti pěknou plodnici B. porphyrosporus Fr. — hřibu nachovýtrusého v jehličnatém lese ve Střítěži u Hranic na Mor. v srpnu 1947. Ukázal jsem ji tehdy jiným houbařům, kteří mně řekli, že je to vzácná a dobrá houba, které říkají cikán. Později jsem ji našel r. 1949 v září v Oderských kopcích. R. 1950 jsem našel dvě starší plodnice opět ve Střítežských lesích.

V čís. 7.—8. roč. XXVII. píše o hřibu nachovýtrusém Spálený. Sbíral jej v Alpách ve výši 800 m, rovněž ve vysokém lese. Mezi jiným píše, že při krájení této houby cítil její vůni po mouce a hašeném vápnu. Použil je ve směsi s jinými houbami, ale pro nepříjemnou vůni vyloučil je úplně ze sběru. Měl jsem možnost použíti jen jednu mladou plodnici této houby v polévce ve směsi s hříbky smrkovými. Při krájení jsem necítil žádnou zvláštní vůni, jen při ochutnání za syrova zdála se býti nasládlou. Polévka mě tenkrát velmi chutnala, aniž bych cítil při tom nějakou zvláštní příchuť. Kdo z houbařů zná tuto houbu, hlavně, kdo ji použil ve větším množství, podejte, prosím, o ní zprávu do našeho časopisu.

V některých krajích na Moravě a ve Slezsku nazývají hřib nachovýtrusý „cikán" nebo „kominíček", poněvadž jeho vzhled tomu odpovídá. Bylo by na místě, kdyby se české jméno této houby „nachovýtrusý", který lidem nic neříká, změnilo na hřib cikán. Kominíček nebo také černoch jsou také vhodná lidová jména, jenže těmito jsou již pojmenovány některé jiné houby na př. stroček trubkovitý (Craterellus cornucopioides L.) a hřib šiškovitý (B. strobilaceus Scop.).

Lidová jména hub bývají často velmi přiléhavá, neboť si je člověk vytvořil podle toho, co se mu na houbě zdálo nejnápadnějším.

Pozn. red.: V mládí je cikán (hřib nachovýtrusý) mnohem chutnější nežli ve stáří. Roste řídce v celé republice. Některá léta roste více nežli jiná. Tehdy přichází do naší poradny (i jako doklad) s mnoha stran. — Sm.

Nezvyklý houbařský úlovek. Začátkem července 1951 přinesl náš spolupracovník Jar. Javůrek, hornický důchodce, nadšený houbař-výzkumník a mičurinec na pondělní přednášku prof. Smotlachy v Praze, která je zároveň houbařským kursem, živou zmiji v dobře uzavřené sklenici. Přednášející prof. Smotlacha dal tento nález kolovat, stejně jako ukázky hub právě rostoucích, aby posluchači se seznámili s plazem, který je může v přírodě ohrozit svým jedem.

Redakce

m) Cizí literatura. Houby v cizině.

Jaro Miškovský:

O gruzích u Kurganu.

(Podle sdělení ruské Češky. — Viz str. 94)

Ze západosibiřského města Kurganu pocházející Češka potvrzuje, shodně s prof. Fr. Smotlachou, že před lety tam sbíraný „suchoj gruzď" představoval podle vzhledu holubinku bezmléčnou — Russula delica Fr. Naproti tomu však má, z vlastního názoru velmi oprávněné pochybnosti o tom, že by „mokryj (syroj) gruzď", který sbírali u Kurganu, byl totožný s ryzcem peprným — Lactarius piperatus (Scop.).

Podle jejího popisu nebyl onen „mokryj gruzď" zcela bílý a hladký, nýbrž kožově žlutý, s řasnatým okrajem jako třásněmi, uprostřed prohloubený a podvinutý, vůně příjemné. Aby se našly „mokryje gruzdi", bylo k tomu za-

potřebí houbařského štěstí a umění, neboť rostly výhradně v listnatém lese pod vrstvou setlelého listí. Taková rodinka, seskupená pod listím, tvořila malý kopeček a jedině po odhrnutí polosetlelého listí se mohla sbírat. Z lesů na Sibiři nikdo neodvážel starého listí a tak se ho nashromáždila silná vrstva, ve které rostly na vlhkých místech „mokryje gruzdi", zvané též „syryje gruzdi".

Zdali a jak mnoho mléka ronil „mokryj gruzď", nepřichází zde v úvahu jako rozlišovací znak, poněvadž se gruzdi před máčením nikdy nekrájely a vždy se nakládaly celé. Naše informátorka neviděla nikde v českých lesích tak silné vrstvy starého listí, vyvinující houbám potřebné teplo, jak tomu bylo na Kurgansku, a poněvadž u nás nenalezla dosud žádné houby, kterou by mohla určit jako kurganský „mokryj gruzď", usoudila o něm, že v českých lesích neroste a roste-li, bude asi vzácný.

Ve své knize o houbách středního pásma evropské části SSSR píše ruský autor B. P. Vasilkov, že „gruzď nastojaščij, syroj" (po česku: gruzď pravý, vlhký) má vědecké jméno Lactarius resimus Fr., t. j. ryzec ohrnutý, a klade jej do 1. kategorie hospodářské hodnoty. Podobný Lactarius controversus (Pers.) Fr. nazývá se po rusku „gruzď osinovyj", t. j. ryzec osikový (2. kateg.). V řečené knize z r. 1948, kterou získal Smotlacha pro Mykologický ústav ČMS a upozornil na ni naši houbařskou veřejnost, jsou uvedeny ještě další gruzdi těchto kategorií: 1. žeľtyj (L. scrobiculatus), 2. dubovyj (insulsus), 3. černyj (plumbeus)*), 4. perečnyj (piperatus). Holubinka bezmléčná — R. delica Fr. — má tři ruská jména: suchoj gruzď, suchar, podgruzdok bělyj (2. kateg.).

Jestliže na Kurgansku měl z gruzdí přednost k nakládání do soli „syroj gruzď" — Lact. resimus Fr., není tím popřeno, že v jiných krajích východu a dálného severu se nakládá do soli i ryzec peprný — Lact. piperatus Scop., jak o tom psali u nás Podpěra a Smotlacha.

Kurganští lidé byli z nadbytku hub zřejmě vybíraví a proto nesbírali ryzec kravský — L. torminosus Schff. (2. kateg. Vasilkov) jako palčivý. A přece napsala V. Korčagina ve své knížce „Sobirajtě griby" (Moskva, 1944), o které uveřejnil Smotlacha referát v ČČSH, r. XXV., že „volnuška", t. j. ryzec kravský, mající bílou dužninu a vydávající hořkou šťávu, „idět dlja solenija i marinovanija", t. j. jde nakládat v soli i v octě.

Vzhledem k citovanému posudku V. Korčaginy, která doporučovala také sbírat gruzď a podgruzď, jeví se žádoucím, aby tyto tradiční staroslovanské houby a i ostatní ryzce či mléčníky a holubinky, podle B. P. Vasilkova vesměs jedlé (ovšem palčivé druhy jen v soli nakládané) až na nejasný ryzec hnědý — Lact. helvus Fr. jenž jest podle Smotlachy jedlý v malém množství sušený jako koření, za čerstva však ve větším množství jedovatý, byly využity k potřebě člověka všude tam, kde hojně rostou, pokud záleží na rozšíření surovinové a vyživovací základny.

Pozn. red.: Budiž znovu konstatováno, že Smotlacha již před 25 lety i palčivé ryzce a holubinky označil za neškodné (byly pokládány většinou za jedovaté) a mnohé z nich doporučil (na př. ryzec ryšavý — L. rufus Fr. a šeredný — turpis Wein.) do octa k jídlu. Dr Vávra.

Jak se suší jedlé houby v SSSR — sdělím podrobněji příště.
Dr Josef Štěpánek

Ve Švédsku počali propagovati jedlé houby větší měrou teprve za druhé světové války. Sdělíme o tom více. Jindra Gruss — Nejedlo

Houby v SSSR zkoumal jsem dvakráte: R. 1914—1916 za první světové války ve východní Haliči, ve východním Polsku (východně a jihovýchodně od Lublína) a kolem Lucku, Olyky a Malína na Volyňsku. Sbíral jsem zde velmi mnoho druhů hub. Více než se uvádí i v dnešních sovětských knihách, ale v podstatě tytéž jako u nás. Po druhé jsem je tam studoval v r. 1938, koncem července a začátkem srpna na zájezdu do Moskvy, Leningradu a Carskoje Sela. I tu jsem zjistil: v Pinsku, Moskvě, Leningradě, Carskoje Selu, že jsou totožné s našimi. Smotlacha

*) L. plumbeus Bull. = L. turpis Wein., necator Pers., ryzec šeredný.

n) **In memoriam.**

Lea Divišová zemřela. Došla nás smutná zpráva, že 22. VI. 1951 skonala náhle naše dlouholetá spolupracovnice, spisovatelka pí Lea Divišová ve věku 66 let. Zvěčnělá byla zpopelněna 28. VI. v pražském krematoriu. Čest její památce!

o) **Organisace. Redakce.**

Ján Vanek:

Rozmach mykologickej spoločnosti na Slovensku — úspech našej päťročnice.

Už päť rokov pôsobí na Slovensku nám Slovákom známy mykolog riad. Drázda z Prahy a od prvých dňov jeho príchodu som s ním bol v nepretržitom styku, pretože som obchodne pracoval už dlhé roky v hubárstve a presvedčil som sa, že riad. Drázda je neúnavným organizátorom a rodeným pedagogom mykologie, ktorý v rekordnom čase vie svojich žiakov nielen hypnoticky upútať k vede mykologickej, ale aj jasne a populárne touto vedou upútať každého poslucháča, ktorý sa už stane obeťou mykologie, ktorá sa stáva nerozlučným priateľom podchytených duší. Niet väčšieho mesta na Slovensku, kde by nebol riad. Drázda prednášal, agitoval a organizoval.

Lanskej jesene som mu oznámil, že som pripravil hornú Oravu na založenie odbočky Čs. mykologickej spoločnosti a že si prajem prevedenie skúšok u všetkých poslucháčov oravských prednášok. Vo spolupráci Mykologickej spoločnosti v Prahe a Mykologického ústavu prof. Smotlachy, preds. Mykologickej spoločnosti, bola založená odbočka, ktorá číta toho času už 100 členov.

Druhá akcia veľkých rozmerov, ktorú presadil ku prevedeniu úradník KZ DHPV, Žilina — A. Kooš, a ktorá bola schválená a do týchto veľkých rozmerov rozšírená prednostom Obl. riaditeľstva DHPV v Bratislave s. A. Kološom, bolo školenie v Lipt. Sv. Mikuláši od 4.—9. V. 1951, do ktorého pridelil s. Kološ referentov lesných plodín a húb zo všetkých krajov Slovenska, takže sa kurzu Čs. mykologickej spoločnosti zúčastnilo cez 80 frekventantov, z ktorých ihneď 50 osôb vstúpilo do Mykologickej spoločnosti.

Školenie bolo rozdelené na dva turnusy a prednášal tu organizátor tej školy s. riad. Drázda a botanik Dr M. Pulchart a obaja, striedajúc sa nepretržite v oboch turnusoch, vydali všetky svoje sily a schopnosti na všetkých prednáškach, čím docielili, že pri skúškach nebolo jedného frekventanta, ktorý by nebol vedel všetky základné vedomosti o hubárskej vede a mnohí z nich svojimi výpoveďami priamo prekvapili oboch učiteľov, čo znamená, že školenie bolo prevedené skutočnými odborníkmi a praktikmi, ich populárny výklad sa ihneď zakorenil do pamäti všetkých poslucháčov. Po skončení kurzu rozlúčil sa skutočne tklivou rečou „vlastná hlava kurzu" s. prednosta Kološ a poďakoval s presvědčivým uznaním obom učiteľom.

Za frekventantov prehovoril taktiež nadaný mykolog, správca odb. RSD v Žarnovici s. Moravčík, ktorý pochopil význam znalosti húb a povzbudil prítomných, aby zakládali nové odbočky Čs. mykol. spoločnosti a s láskou sa venovali vede, ktorá dáva ľudstvu nielen úžitok, ale aj duševný odpočinok v krásnych lesoch a horách slovenských.

Na kurze boly demonštrované tiež živé huby a vyučovanie sa konalo podľa školských tabúľ s. riad. Drázdu, s originálmi húb. Po skončení št. hymien, rozišli sa frekventanti do svojich domovov, aby propagovali našu vedu hubársku a zakladali nové odbočky Československej mykologickej spoločnosti. Už týždeň po školení v Lipt. Sv. Mikuláši, hlási referent lesných plodín s. Badík z Bytče, že zakladá novú odbočku vo Veľkom Rovnom. Je vidieť, že

propagačná činnosť na Slovensku prechádza už k aktívnému zakladaniu nových a hubársky uvedomelých odbočiek ČSMS, v čom budeme nápomocní všetci, ktorí sme sa stali odbornými mykologmi. Československej mykologickej spoločnosti prajeme zdar, zdar jej prednostovi prof. Dr Smotlachovi, a zdar jeho neúnavným pracovníkom Drázdovi a Pulchartovi!

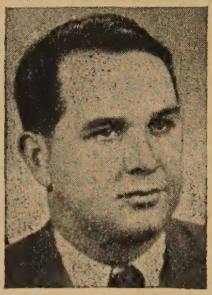

Obr. 44—47. Slovenští pracovníci Čs. mykol. společnosti: Joža Matula, předseda odbočky ČMS — Námestovo, Joža Tvarožek, pokladník odbočky ČMS — Rabča, Jan Vanek, jednatel odbočky a Fr. Prášil, dávný spolupracovník Myk. sborníku.

Sběr a zasílání hub k výzkumu, do poradny a na výstavu.

Co všechno hledáme pro sběr?

Muchomůrka zelená. Akce se již dobře rozběhla, potřebujeme však mnoho kg plodnic a spoléháme na naše houbaře, že pomohou vědeckému výzkumu jedů tohoto našeho největšího smrtiče z hub. Máme malé připomínky k zásilkám: Označujte je nápisem „Sběr much. zelené" nebo podobně, abychom je mohli ihned rozlišiti od zásilek do poradny a od zásilek pro výstavu. Nedávejte do krabic vlhkou trávu, mech a podobně. Došlo nám již několik zásilek úplně shnilých a každé plodnice je škoda.

Muchomůrka citronová. Obracíme se dnes na vás s novou prosbou. Pro kontrolu provedou výzkumníci i rozbor muchomůrky citronové, z a s í l e j t e (donášejte) nám ji tedy také, ovšem odděleně od zelené (v jedné zásilce).

Činnost odbočky v Jablonném n. Orlicí r. 1950 byla veliká — počet členů stoupl z 30 na 50. Scházela se jednou měsíčně. Na propagaci hub méně známých pořízena výstavní skříň pod starobylé podloubí, kde za léto vystaveno 130 druhů. Nejvíce propagována růžovka a holubinka mandlová. Výstavku obstarával podepsaný. Měl tu i časté výklady po četné letní hosty, kteří sem hojně přicházeli. On předložil ve schůzi i smaženici z růžovky, která naprosto zvítězila. Do ústřední poradny bylo posláno 287 druhů ve 14 krabicích, odborně pořízených, které byly pak vráceny. Na pražskou výstavu posláno 90 druhů. Používali jsme i státního kina a městského rozhlasu. Dne 24. a 25. IX. byla uspořádána velká výstava ve škole, kterou navštívilo 640 osob. Vystaveno bylo 160 druhů. V této práci pokračujeme i v r. 1951. — V. Nepokoj.

Samostatné houbařské poradny zřídili (i třebas dočasné), na naše vyzvání naši spolupracovníci v Praze i všude v houbařských centrech. ČMS, MÚ a redakce Mykologického sborníku žádají, aby 1. všichni ti, kteří v roce 1951 houby určovali, co nejdříve to oznámili redakci našeho časopisu Praha III, Karmelitská 14, 2. aby i všichni naši pokročilejší houbaři takovéto poradny pro veřejnost, podniky a na školách zřídili. Chceme, aby na př. v Praze byla zřízena houbařská poradna v každé její části. Také každá odbočka ČMS měj svou poradnu. Ústřední bezplatná poradna je v Praze III, Karmelitská 14.

Upozornění pražským houbařům, členům ROH. Máte právo na levné rekreační jízdenky na sobotu a neděli do lesů. Informace na výstavě a v redakci.

Z redakce: Do příštího čísla jsou připraveny články: Ing. Šafr: „Houby a pavouci. Dr Peçánek: „O muchomůrce citronové". R. Šťastný: „Ještě dvě zkušenosti ze suchého léta 1947". Jan Juránek: „Spor o chutnost hřibů, pozdě na podzim vyrostlých". Jan Hofman: „O vlivu měsíce, větru atd. na růst hub". Čabela, Havlíček atd. Máme nedostatek místa, chystáme proto ročenku, kde se práce všech uplatní. Chceme, aby každé číslo bylo ucelené a vybrané. Mnoho článků, které nám budou poslány do 14 dnů po dojití tohoto sešitu, se uplatní v dalším sešitě. Žádáme všechny spolupracovníky o články, zprávy, kresby a fotografie. Máme na př. od kol. Otruby na 15 neotištěných článků, z nichž vybíráme podle potřeby. Otruba posílá pro každé číslo i dva velmi cenné články. Podobně mají u nás více prací spolupracovníci a referenti E. Borovský, J. Spálený, Sp., Krejčí a j. Ovšem závadou je, že nepíší na stroji a že proto jejich práce musí se přepisovat. Prosíme, pište pokud možno na stroji! Také prosíme, aby názvy delších článků byly přeloženy pokud možno do latiny nebo francouzštiny. Všechny členy a kandidáty vědeckého odboru ČMS žádáme rovněž o práce a články, při čemž články zvlášť cenné mohou býti přečteny i na sezeních ČMS. A pište jen na jedné straně papíru!

Telefonní číslo ČMS, ČČSH MVÚ (Ústřední poradna) a dr Smotlachy bylo změněno od 3. IX. 1951 na 673—80.

Pokyny pro zásilky hub do ústavu a bezplatné poradny. Stále nám docházejí zásilky a zvláště v teplých měsících, které dojdou v katastrofálním stavu. Buď je obal zničen, část exemplářů ztracena, nebo nejčastěji dojdou úplně shnilé. Tazateli nemůžeme houbu určiti a je pak zklamán, protože často netrpělivě čeká na odpověď. Někdy při sebe větší péči nelze shnití obsahu zásilky zabrániti, ale při zachování určitých pravidel dojde téměř vždy v pořádku. Prosíme: 1. Používejte pevných (papírových, dřevěných, kovových) krabiček, vhodných rozměrů, opatřených malými otvory. Plodnice upevněte zmačkaným papírem (dřev. vlnou, suchým mechem a pod.). 2. Při více druzích označte každý číslem (proužek papíru upevněný na noze, a pod.). 3. Do zásilky vložte list s přehledem očíslovaných hub s označením lokality, datem nálezu, jména a adresy nálezce, druhem lesa a příp. i dalších okolností. Potřebujeme to pro záznam do knihy hub. 4. Pro jistotu opatřte svým jménem nejen vrchní obal, ale i víko krabičky. — 5. Plodnice vybírejte pokud možno zdravé, celé, nečervivé a nezasažené plísní, různého stáří. Jde-li o jediný exemplář, nějak zasažený, který nechcete vyřadit ze zásilky, isolujte jej dostatečně od ostatních. Je lépe, dojdou-li houby trochu zavadlé a zaschlé, než aby nedostatkem vzduchu, přílišným zvlhčením a pod. shnily. V září a v říjnu 1951 pošlete i much. zelenou a citronovou! Ing. Mir. Smotlacha.

Konečně vás všechny žádáme **o houby na výstavu v Praze,** která se koná po celé září. Balíčky s houbami řiďte přímo do České techniky na Karlově nám., kde se výstava koná. Všem předem děkujeme. Čerstvé houby žádáme zvláště od Pražanů a od těch, kdo přijíždějí do Prahy. Výbor ČMS.

Máme další nový velký úkol. Všichni jste zajisté četli v minulém čísle článek Sv. Šebka o lepším využití hubného bohatství našich lesů. Víte tedy, oč jde, řekneme-li vám, že ministerstvo zemědělství pověřilo člena výzkumné sekce ČMS Bartoše organisováním sběru méněhodnotných hub, z nichž se má — prozatím na zkoušku — vyráběti krmná moučka pro vepře. Náš spolupracovník Bartoš se samozřejmě obrátil na ČMS s dotazem, zda bychom mu při organisování sběru byli nápomocni. Tuto otázku klademe nyní vám, svým členům, a prosíme všechny, kdo se zajímají o spolupráci na této důležité věci, aby se urychleně přihlásili o bližší informace a podmínky v administraci našeho časopisu. Sběr bude honorován.

Čtenáři mykologové i začátečníci, kteří chcete lépe znáti houby, choďte pilně na Smotl. přednášky (v září jsou jako výstava v hl. budově Techniky v Praze II, Karlovo nám. 13), na přednáškové večery (sezení) a do výstavy ČMS a MÚ. Tam je v září i poradna. Noste čerstvé houby. Pokročilí vysvětlujte je, přednášejte školám, roznášejte zaslané houby po výstavě. V pondělí a úterý po 17. hod. přednáší na výstavě prof. Smotlacha.

Kdo jsi neposlal práci, článek, zprávu, kresby nebo fotografie do ČČSH a Ročenky, pošli, prosíme, co nejdříve. Každý do lesa! Les je krása, radost, zdraví a život! Každý chraň les a houby!

Novým zájemcům přenecháme knížky: Melzer: „Klíč holubinek" (20 Kčs), Smotlacha: „Pěstování hřibů", „Otrava houbami", „Houby, které doporučujeme". Také oba Smotlachovy atlasy (50 druhů hub a bar. fot. atlas) můžeme pro své přátele opatřit.

Každý pošli předplatné! Každý získej odběratele!

Velká většina odběratelů našeho listu správně předplatila ročník 1951-(XXVIII.) Děkujeme. Kdo nepředplatil, pošli dodatečně Kčs 85,— a členský příspěvek na r. 1951 (je většinou zaplacen). Mnozí místo 25,— Kčs, což jest nejmenší roční příspěvek (stačí sotva na korespondenci, poslali 50,— 100,— až 200,— Kčs. Všem děkujeme. Kdo ještě dluhuješ, pošli alespoň ročních Kčs 25,— + 5,—. Jistý počet odběratelů není dosud členem řádným (jen odběratelským). Stalo se to omylem při zápise a objednávce. Těm stačí, když pošlou dodatečně příspěvek za rok 25 a zápis. 10,— Kčs). Někteří členové, jinak velmi činní, neodebírají ČČSH, což je pochopitelno u ředitelů, učitelů a profesorů škol, kde časopis je odebírán a u členů rodinných, kterých je dnes velmi mnoho. Jinak je pro členy ČMS odběr časopisu naprost onutný: a) je důležitým informátorem, b) naučí je znát postupně houby. Členové, kteří ještě nejste odběrateli, přihlaste se ihned. (Pošlete Kčs 85,—.)

Každý podej nám ihned zprávu o každé otravě houbami, jak se o ní dozvíš a snaž se vypátrati při tom co můžeš o ní nejvíce.

Kdo víš něco zajímavého o násl. houbách: smrž obecná, žlutá, destice chřapáčová, kotrč kadeřavá, oříš, dubovník, hřib královský, křemenáč osykový, hřib hořký, strakoš, kovář, klouzek sličný, březnovka, liška nálevkovitá, vrhavka, syrovinka, třepenitka svazčitá, cihlová, šupinovka ranná, sluka, šupinovka kostrbatá, zhoubná, sadovka, hlíva olivová, májovka, lakovka laková, mlženka, anýzka, václavka císařská, štítovka jelení, bedla vysoká, červenající, šedivka, růžovka, sděl to. Každý napiš aspoň něco o těchto druzích. Potřebujeme to co nejdříve.

Kdo jíš podle našeho doporučení houby jako ovar, jako řízky neb nakládáš do octa, sděl, které Ti nejlépe chutnají. Zkoušejte v září houby nasolené zkvasit (silážovat). Aby kvašení lépe proběhlo, přidejte trochu naloženého zelí, lák z kvašených okurek nebo trochu syrovátky z mléka. Podejte zprávu.

Referenti a spolupracovníci z venkovských měst, sledujte tamní trhy hub a podejte o nich zprávy.

Houbařské vycházky do okolí Prahy připravujeme na tento podzim. Jejich organisování představuje vždy určité obtíže různého druhu a proto doporučujeme našim členům a zájemcům, aby vedle těchto podniků ústředí nebo odbočky se jich domluvilo vždy několik na společném nedělním zájezdu. Zkušenější poradí méně hub znalému a houby, které sami neurčí, přinesou na pondělní seminář do ústavu nebo večerní přednášku na Karlově nám. nebo konečně v úterý na schůzku odbočky. Tam také si mohou zmíněné kroužky nejlépe utvořit. A v pond. určí houby každému zdarma naše Ústřední poradna (ústav) Praha III, Karmelitská 14, tel. 673-80.

Naše tradiční výstava hub v hlavní budově techniky v Praze II, Karlovo nám 14, jež se koná od r. 1912 (resp. v začátcích již od r. 1907) bude se letos konat od neděle 2. do 30. IX. 1951. Všichni dosavadní i noví spolupracovníci opatřete laskavě po celou výstavu čerstvé houby. Všichni znalci pražští pomáhejte na výstavě. Každý čtenář ČČSH, který chceš se naučit znát houby, opatři si permanentku do výstavy.

Venkovské odběratele a čtenáře našeho listu prosíme o houby na výstavu. Také Pražanům, kteří houby přinesou, budeme vděčni. Potřebujeme od každého 2—3 zásilky (donášky) hub za září. Houby na výstavu posílejte na adresu: Výstava hub ČMS, Praha II, Karlovo náměstí, hlavní budova techniky.

Za výbor ČMS a pořadatelstvo výstavy Smotlacha.

Všichni čtenáři našeho listu upozorněte známé na naši výstavu v technice od neděle 2. do 30. IX. 1951. Každý pošli tam co nejvíce svých známých.

Pečárky studuje RNC J. Hlaváček, prosí o zaslání méně běžných exemplářů s příslušnými údaji do MÚ (redakce).

Vydavatel: Čs. mykologická společnost v Praze III, Karmelitská 14, tel. 673-80. Vedením redakce pověřen: Dr F. Smotlacha. Redakce a administrace tamže. — Tisknou Středočeské tiskárny, n. p., závod 05, Praha II, nám. Maxima Gorkého 21. — Povoleno MIO 26.582/47/TO ze dne 30. září 1947. — Novin. sazba povolena řed. pošt v Praze. — Dohlédací pošt. úřad: Praha 8. — Za články odborné si odpovídá každý sám. Rukopisy se nevracejí. — Předplatné předem 75 Kčs, později 85 Kčs, do ciziny 150 Kčs. Jednotlivá čísla 11 Kčs, dvojčíslo 21 Kčs, trojčíslo 30 Kčs. — Odběr listu lze přerušiti jen včasnou výpovědí, t. j. před konečným sešitem ročníku (čili do měsíce po vyjití předposledního sešitu v ročníku). Číslo 7—8 (sešit 3.) vyšlo 4. září 1951.